

NAGRADE AERA PRVIČ V LETU 1988

Na slavnostni seji delavskega sveta delovne organizacije 23. decembra lanskega leta smo prvič podelili NAGRADE AERA. Lani smo se prvič odločili, da bomo na takšen način privabili k sodelovanju mlade strokovnjake z veliko znanja. Naša pobuda je naletela na ugoden odmev, saj se je na razpis prijavilo precej mladih, dijakov, študentov in tudi študentov ob delu. Obe govornici Jelisaveta Podgornik in Sonja Krašovec, sta omenili, da smo z razpisom želeli posodobiti svoje lastno znanje, k delu Aera pritegniti mlade strokovnjake in jim dokazati, da v Aeru cenimo znanje. Tokratni razpis je bil prvi in s tem nameravamo nadaljevati tudi v prihodnje. Nenazadnje pa velja omeniti, da je razpis za Nagrade Aera prvi tovrsten tudi v Celju.

– Boštjan Lanišnik, dobitnik nagrade Aera je dejal: »Slovencev je premalo, da bi vsi fizično delali, zato moramo uporabljati znanje. Znanje je edino orožje za vnaprej, za vstop v leto 2000.«

STANDARDIZACIJA V SVETU IN PRI NAS

V Jugoslaviji vlagamo v standardizacijo sedemkrat manj kot v Nigeriji in Turčiji, desetkrat manj kot v Maleziji, osemnajstkrat manj kot v Indiji in štiridesetkrat manj kot v razvitih deželah.

Osnovni cilj sedanje programske naravnosti jugoslovanske standardizacije je ustvarjanje tehnične osnove za proizvode, tipe proizvodov, storitve in usluge za uspešno vključevanje na tehnološki enotni evropski trg, ki naj bi začel veljati 1992. leta.

Naša anketa: BO BOLJŠE?

Naše sodelavce v tozdu Kemija Šempeter smo povprašali o razmerah v Jugoslaviji, v času brez vlade. Božidar Cizej je dejal: »Edino delo, boljše delo bo pripomoglo k temu, da nam bo boljše. Z inflacijo ne bo nič boljše, saj se ne bo zmanjšala, to pa nas zagotovo ne bo pripeljalo v Evropo leta 1992.« Viktorija Božič je povedala: »Tisti, ki dela, še kar nekako živi. Tisti, ki se zanaša na druge, pa živi malo slabše.«

VSEBINA

– France Prešeren:
Elegija svojim rojakom

– Nagrade Aera prvič
str. 1–5

– Standardizacija v svetu in
pri nas
str. 5–7

– Pismo sodelavcem
str. 7

– Naše družabno srečanje
str. 8–9

– Ogled JE Krško
str. 10–11

– Naša anketa
str. 12–13

– Matjaž Kmecl:
O slovenskem »egoizmu«
in »darežljivosti«
str. 14–15

– Tudi gornišтво je
ustvarjalno delo
str. 16

– Pismo iz Bosne
str. 16

– Splošna deklaracija
človekovih pravic
str. 18–19

France Prešeren
ELEGIJA SVOJIM ROJAKOM

Zemlja kranjska, draga mati,
kdaj bo utihnil najin jok?
Al' kdaj bova vid'la vstati,
bratov jaz, ti čast otrok?

Glej, kak' ljubi sreča tebe,
ti drži odprt svoj rog,
Kranj'c, ozri se okrog sebe,
nje dari šteje krog in krog!

Skríte šteje gora zaklade,
zmeri polje ti ravnin,
paš bogatih zelenjade,
šteje domove ti dolin;

in po cestah šteje vozove,
in po trgih šteje drhal,
šteje, ki nosi jih čolnove
Save in Ljubljan'ce val;

naše čvrste šteje junake,
milih deklic cvet poglej,
uma bistrega rojake
z mano šteje ino povej:

Kaj da čast očetov glasa
nima v pesmih starih dnov,
kaj da v zgodbah zdanj'ga časa
brati slave ni sinov?

V sedem gričih je prebival
volk in jastreb tankovid,
ko je že Navport umival
več sto let Emone zid.

Kaj da tuj'c ne ve od mesta,
ko da tu meglè je dom,
ko da skozi pelje cesta
tje, ker val morjá se lom'?

Kaj da vedno še zakriva
zemljo našo temna noč,
kaj da slave ljubezniva
zarja Kranjcem ne napoč'?

Itaka ni b'la bogata
žita, vina, konj, ljudi,
tesna, majhna, gorata,
vendar davno že sloví,

ker jo ljubil je do smrti,
vsak ji sin ostal je zvest,
mimo Itake vse črti,
kar Odisej vidi mest.

Kranj'c, ti le dobička iš'eš,
bratov svojih ni ti mar,
kar ti bereš, kar ti pišeš,
mora dati gotov d'nar!

Kar ni tuje, zaničuješ,
starih šeg se zgublja sled,
pevcev svojih ne spoštuješ,
za dežele čast si led!

Tiho pesem! – Bolečine
ne razglašaj naših ran,
če nečast te naše gine,
domu, Kranj'c moj, zvest postan'!

GLASILO KEMIČNE, GRAFIČNE
IN PAPIRNE INDUSTRIJE CELJE

CELJE, JANUAR 1989

LETNIK XXVIII – številka 1

časopisni svet

jožica bratuša, greta doberšek, milena
dobrotinšek, marjana filipič, stanka hojnik,
romana johan, ivanka kalan, marjana palir,
tomaž pečnik, jožica radelič, cveta robas,
aleš žerovnik

glavna in odgovorna urednica

jelisaveta podgornik

tehnično vodstvo

marjan herman

uredila

jasna rode
tone škerbec

oblikovanje naslovne strani

cvetka kozomora

tisk

aero, tozd grafika
za tiskarno drago vračun
naslov uredništva
kadrovski in splošni sektor
aero – celje, kocenova 4
tel. 24-011, int. 20 in 85
po mnenju republiškega sekretariata
za prosveto in kulturo,
št. 33-316/78, je glasilo naš aero
oproščeno temeljnega davka
od prometa proizvodov
glasilo izhaja desetkrat letno
naklada 2.400 izvodov

PODELILI SMO NAGRADE AERA

Nagrade Aera prvič

Na slavnostni seji delavskega sveta delovne organizacije 23. decembra lanskega leta smo prvič podelili NAGRADE AERA. Lani smo se prvič odločili, da bomo na takšen način privabili k sodelovanju mlade strokovnjake z veliko znanja. Naša pobuda je naletela na ugoden odmev, saj se je na razpis prijavilo precej mladih, dijakov, študentov in tudi študentov ob delu. Obe govornici, Jelisaveta Podgornik in Sonja Krašovec, sta omenili, da smo z razpisom želeli posodobiti svoje lastno znanje, k delu Aera pritegnili mlade strokovnjake in jim dokazati, da v Aeru cenimo znanje. Tokratni razpis je bil prvi in s tem nameravamo nadaljevati tudi v prihodnje. Nenazadnje pa velja omeniti, da je razpis za Nagrade Aera prvi tovrsten tudi v Celju.

Na slavnostni seji smo podelili naslednje nagrade:

PRIZNANJE AERA je dobil **ANDREJ JEŽOVNIK**, študent visoke tehnične šole v Mariboru za raziskovalno delo s področja strojništva »KONTROLA KAKOVOSTI STROJNIH DELOV«.

PRIZNANJE AERA Z ODKUPOM NALOGE so prejeli:

SIMONA POREDOŠ in **KRISTINA VUKOVIČ**, učenki srednje šole za ekonomsko usmeritev v Mariboru za raziskovalno nalogo s področja družboslovja »OPIS PRODAJNEGA PROCESA OD NAROČILA DO ODPREME GOTOVIH IZDELKOV« (za področje kemije), **SABINA ROŽEN** in **KARMEN SIMEUNOVIČ**, učenki Srednje šole za trgovinsko dejavnost v Celju za raziskovalno nalogo s področja družboslovja »OPIS PRODAJNEGA PROCESA OD NAROČILA DO ODPREME GOTOVIH IZDELKOV« (za področje grafike), **BARBARA FIDLER** in **ANDREJA FRANC**, učenki Srednje šole za naravoslovno matematično usmeritev v Celju za raziskovalno nalogo s področja Kemije »ČASOVNO SPREMLJANJE POTEKA SINTEZE S PODROČJA TANKOSLOJNE KROMATOGRAFIJE« in **METOD MAROLT**, učenec Srednje šole za naravoslovno matematično usmeritev v Celju za raziskovalno nalogo s področja kemije »ŠTUDIJA UPORABNOSTI TANKOPLASTNE KROMATOGRAFIJE ZA LOČITEV PRODUKTOV SINTEZE«.

Nagrade Aera sta podeljevala Zvone Hudej in Ivo Cviki

NAGRADO AERA so prejeli:

ANDREJ OCEPEK, **OSKAR SELČAN**, **CARMEN LEITNER** in **LIDIJA MAČEK**, učenci Srednje šole za ekonomsko usmeritev v Celju za raziskovalno nalogo s področja družboslovja »ANALIZA USPEŠNOSTI PRODAJE PISALNEGA TRAKU OLYMPIA ES 100-CT NA DOMAČEM TRGU V OBDOBJU 1985-1988«.

PETER KRAJNC, učenec Srednje šole za naravoslovno matematično usmeritev v Velenju za raziskovalno nalogo s področja Kemije »VOSKOVNI PREMAZI ZA TEHNIČNE NAMENE IN PREHRAMBENO INDUSTRIJO«.

BOŠTJAN LANIŠNIK, učenec Srednje šole za naravoslovno matematično usmeritev iz Trbovelj za izdelavo raziskovalne naloge s področja kemije »IZBIRA IN UTRJEVANJE AMINOSMOL ZA MIKROKAPSULE V BREZSLOJNIH KOPIRNIH PAPIRIH«.

BERNARDA KRAMER, inženir kemijske tehnologije v Raziskovalni enoti za izdelavo raziskovalne naloge s področja kemije »KARAKTERIZACIJA ZAMREŽEVANJA VINILNIH POLIMEROV«.

DUŠAN MACURA, študent Filozofske fakultete v Ljubljani za raziskovalno nalogo s področja družboslovja »NEMATERIALNA STIMULACIJA DELAVCEV« in

SILVA ZAGORIČNIK, diplomirani inženir kemijske tehnologije v tozdu Kemija Šempeter za raziskovalno nalogo s področja kemije »UPORABA KAVČUKOV NIZKIH PLASTIČNOSTI ZA PRIPRAVO SAMOLEPILNIH TRAKOV«.

VELIKO NAGRADO AERA je prejel:

MARJAN ZUPANC, inženir kemijske tehnologije v tozdu Tovarna celuloze in papirja Medvode za izdelavo raziskovalne naloge s področja papirništva »UGOTAVLJANJE REAKTIVNOSTI BENTONITOV Z LEVKO BARVILI«.

Pogovorili smo se z našimi nagrajenci in jih povprašali o njihovih izkušnjah pri izdelovanju nalog za natečaj NAGRADE AERA.

MARJAN ZUPANC, dobitnik velike nagrade Aera:

– *Kako to, da ste se odločili za sodelovanje v našem natečaju?*

Zato, ker sem bil študent ob delu na mariborski univerzi in ravno v času razpisa sem začel pripravljati diplomsko nalogo. To pa je bila priložnost, da se prijavim. Tudi iz našega tozda so

razpisali nekaj nalog in odločil sem se za eno od njih. Do sedaj sem delal v vhodni kontroli surovin, v nalogi pa sem to svoje delovno področje strokovno še dopolnil.

– Kako ste zadovoljni s sodelovanjem z Aerom na takšen način?

To je res dobra oblika sodelovanja in dalo bi se jo še razširiti in poglobiti. Prav na področju papirništva bi lahko razpisali še zelo veliko nalog. Tega je bilo do sedaj premalo. Ne vem, kako je po drugih papirnicah, vendar ocenjujem, da je to zelo pametna oblika. S takšnim sodelovanjem delovna organizacija pritegne študente ob delu, ki že imajo izkušnje pri delu, po drugi strani pa dobimo nove kadre iz fakultet. Dijaki in študenti niso vedno dobro seznanjeni s papirno tehnologijo, s takšnim sodelovanjem pa lahko svoje znanje še izpopolnijo in jih lahko na ta način tudi pridobimo za delo v tovarni.

– Kje ste zasledili naš razpis?

Razpis sem zasledil v Mladini in v Delu, tako sem se z razpisom formalno seznanil, nekaj pa sem o tem slišal že poprej.

– Kako ste zadovoljni s sodelovanjem z mentorjem?

Mentor mi je precej pomagal pri usmeritvi moje naloge, saj mi je zastavljeno smer zožil. Po moji oceni je naloga, ki sem jo pripravil, narejena le na pol. Želim povedati to, da bi se na to temo lahko naredila še najmanj ena diplomatska naloga. Na začetku sem želel raziskovati preveč parametrov nankrat, mentorju v tovarni je bilo kar všeč, saj bi tako rešili več problemov, vendar me je profesor doktor Čeh iz Maribora opozoril, da naj raje raziskujem dva parametra in ta dva obdelam res dobro in natančno.

– Bi s takim razpisom lahko stimulirali tudi delavce, ne samo študente ali študente ob delu, v delovni organizaciji?

Morali bi razpisati naloge in jih ločiti na diplomske naloge in individualne raziskovalne naloge. V naši tovarni raziskovalno nalogo delajo različno, tudi v inštitutom. Takšno delo pa ni urejeno in sistematizirano. S podobnimi razpisi bi lahko uredili raziskovalno delo v delovnih organizacijah.

– Pričakujete, da bo odziv na razpis iz vašega tozda tudi vnaprej?

Sigurno bo, saj nekateri že sedaj izbirajo teme.

ANDREJ JEŽOVNIK, dobitnik PRIZNANJA AERA:

– Kako to, da ste se odločili za sodelovanje na našem natečaju?

Andrej Ježovnik

Opazil sem razpis v Mladini in s kakovostjo se ukvarjam že nekaj časa, zato sem se tudi na ta razpis odzval.

– Kako ste zadovoljni s sodelovanjem z Aerom na takšen način?

Mislim, da je to zelo vzpodbuden način, tudi zato, ker pritegnete mlade k sodelovanju. Več ljudi, več znanja, več uspehov in več je možnosti, da se vse zamisli uspešno uresniči.

Menite, da je takšen razpis dober način posodabljanja znanja v delovnih organizacijah?

Sigurno, saj je to širitev kroga tistih, ki prispevajo k delu delovne organizacije, v tem primeru Aera. Vsak prispevek, od srednješolca naprej, je lahko precej koristen.

– Kako ste zadovoljni s sodelovanjem z mentorjem v Aeru in z ocenitvijo nalog?

Moram reči, da je bilo to sodelovanje uspešno. Kolikor poznam razmere, lahko rečem, da ima kakovost v Aeru svoje mesto. Naloga je bila razpisana za konkretne potrebe Strojegradnje in tu je bila precejšnja specifična naloga, sploh pa okrog organiziranja, zajemanja podatkov in tudi regulacija. Nekaj drugega je to, kar že imate razdelano v vaših velikoserijskih procesih. Spremljanje kakovosti pri velikih serijah je nekaj drugega kot spremljanje malih serij.

– Ima takšen razpis dobre možnosti tudi v letu 1989?

Po mojem bi odziv moral biti, ker se vsak želi dokazati na nek določen način, tako delavec kot študent in vsak dober rezultat je vzpodbuda.

BOŠTJAN LANIŠNIK, dobitnik NAGRADE AERA:

– Kako to, da si se odločil za sodelovanje na tem razpisu?

Odločil sem se zaradi tega, ker me kemija zanima.

Pričakoval sem tudi, da se bom nekaj naučil in da se bom seznanil z metodami dela. Vse to pa so izkušnje, ki mi bodo koristile pri nadaljnjem študiju in takšna naloga je dobra osnova za nadaljnji študij.

– Kje si zasledil razpis?

Na fakulteti v Ljubljani.

– Kako si zadovoljen s sodelovanjem z Aerom?

Zelo sem zadovoljen. Zelo malo delovnih organizacij v Sloveniji se je odločilo za tak razpis in za pospešeno pridobivanje znanja. Znanje je edino orožje za vnaprej, za vstop v leto 2000. Slovencev je premalo, da bi fizično delali in zato morajo uporabljati znanje.

Boštjan Lanišnik

– Ali je takšen razpis dober način, da pride v delovno organizacijo sveže znanje in da posodobijo svoje delo?

Seveda, saj tako dobijo delovne organizacije določene rezultate in so v določeni prednosti.

– Misliš, da bo odziv tudi v letu 1989?

Mislim, da bi moral biti.

DUŠAN MACURA, dobitnik NAGRADE AERA:

– Kako to, da ste se odločili za sodelovanje na razpisu za nagrado Aera?

Prijavil sem se takrat, ko sem videl plakat, ki je bil dovolj vidljiv.

Tema naloge se mi je zdela zelo zanimiva, ker sem predvideval, da se ji drugi izogibajo. Ugotovil sem, da je to res in sem se prijavil šele, ko je rok že pretekel.

– Kako ste zadovoljni s sodelovanjem z Aerom?

Sem zelo zadovoljen, predvsem zaradi tega, ker sem bil prijetno presene-

Dušan Macura

čen nad določeno obliko dejavne ali funkcionalne tolerance. To je zelo redko v današnjih časih. Večinoma ljudje, če imajo kakšno toleranco, ravnaajo vse bolj formalistično in v okviru formalnih zahtev. Tukaj pa dejavna toleranca kaže na tisti pravi vsebinski odnos do znanosti ali kakršnih koli drugih interdisciplinarnih prispevkov k dejavnosti Aera. To se mi zdi zelo v redu. Imel sem več stikov tudi z drugimi delovnimi organizacijami, pa še nisem opazil takšno količino te dejavne tolerance in ravno zaradi tega sem zelo zadovoljen s tem sodelovanjem.

– Ste že kdaj sodelovali na podobnem razpisu, ali pa s kakšno delovno organizacijo na podoben način?

Sem sodeloval, kot zunanji sodelavec, prav na takšen način pa še ne.

– So bili rezultati naloge v skladu z našimi pričakovanji?

Že v nalogi sem nakazal, da so lahko pričakovanja v zvezi s to nalogo zelo različna in da jih je veliko. Ena so manj, druga pa bolj pomembna za samo nalogo, ali pa za uporabo te naloge v praksi. V nalogi sem opredelil, katera pričakovanja bom izpostavil in katera ne, vseh nisem. Tista, ki sem jih izpostavil, sem na nek način potrdil, kot pač take vrste naloga lahko potrdi pričakovanja.

– Mislite, da je takšen razpis oziroma želja, da bi delovna organizacija dobila znanje pod svojo streho, dober način vstopanja v 21. stoletje?

Ravno s tem primerom dejavne tolerance, z občutkom za vsebinsko vrednotenje nekega sodelovanja, ne pa formalistično, je to dober znak. Seveda, če to ni naključje, je Aero na dobri poti in s to prakso velja nadaljevati.

– Bo odziv tudi v letu 1989?

V bistvu odziv toliko tudi ni pomemben, zato ker kakšne vredne

stvari se ne morejo pridobiti z množičnostjo. Pri takih stvarih, če imate kakšno temo ali zelo pomembno in koristno področje, potem morate vztrajati pri razpisovanju dlje časa in slej kot prej boste dobili ustreznega kandidata. Mislim, da je potrebno s takšnim razpisom nadaljevati.

SILVA ZAGORIČNIK, dobitnica NAGRADE AERA

– Zakaj si se odločila za sodelovanje na razpisu?

Odločila sem se predvsem zaradi tega, ker sem delala diplomsko nalogo in kot moja diplomatska naloga je bila razpisana tudi naloga z isto temo in zato sem se odločila za sodelovanje na razpisu. Z nalogo sem pokrila potrebe in zahteve fakultete in delovnega mesta.

– Kako si zadovoljnja s takšnim sodelovanjem?

Meni je takšno sodelovanje zelo všeč, dobila sem nek prvi vtis o tem kako in kaj naj bi v službi delala, kako

Silva Zagoričnik

potekajo raziskave, poleg tega je bila povezava s šolo zelo uspešna. Šola mi je pri tem zelo pomagala. Mentor me je usmerjal in mi pomagal, če česa nisem vedela. Na začetku se je res težko dobro spoznati z vsemi delovnimi področji in tu je bila mentorjeva pomoč precej dobrodošla.

– Ali si s sodelovanjem na tem razpisu dobila več izkušenj o delu in delovnem procesu?

Na takšen način dobiš ogromno izkušenj, ker se moraš spoznati s celim delovnim procesom od začetka. Šele na koncu lahko razviješ neko novo stvar in s tem se res veliko naučiš.

– Misliš, da bo tvoja naloga udeležanje na v praksi?

Upam, da jo bodo uporabili v praksi. Kako pa bo, pa ne vem, vse bo pokazal čas.

Raziskovalne naloge bodo razpisali tudi za leto 1989, boš sodelovala?

Če me bo zanimalo, se bom po vsej verjetnosti odločila. Razvojno delo je vedno zanimivo in pri tem se zelo veliko naučiš. Delo pa je na takšen način tudi bolj ustvarjalno.

– Se da s takšnim razpisom precej posodobiti znanje?

Znanje se precej posodobi, s tem pa se dobi tudi nov, mlad kader, ki ga na takšen način preizkusimo. Pri tem pa lahko ugotovimo njihovo kakovost, zanimanje za delo in ambicije mladih. Vse dosežeš s takšnim razpisom.

– Ali bi se prijavila na kakšen podoben razpis druge delovne organizacije?

To je težko reči. Če si v neki delovni organizaciji, ne moreš delati za drugo. To lahko na splošno delajo tisti, ki so študentje, preko šole in se temu tudi posvetijo.

– Raziskovalno delo povezujem z inovacijami, meje med njima skoraj ni. Si uspela pri tem raziskovanju spoznati AEROV odnos do inovacij?

O inovativni dejavnosti sem zelo malo seznanjena, tako da ti več o tem ne bi mogla povedati. Ne poznam niti meje med raziskovalnim delom in inovacijami.

– Kako si uspela stniti teorijo fakultete s prakso delovnega mesta?

Na šoli je bilo teorije o lepilnih trakovih izredno malo, tako da je bilo to za mene vse novo. Vse o lepilnih trakovih sem se morala naučiti na novo: strukturo lepila, itd. V šoli smo obravnavali le splošno organsko kemijo, podrobneje pa ne. To pa je povsem specifična organska kemija, ki sem se jo morala naučiti.

Bernarda Kramer, dobitnica nagrade Aera

Nekaj besed sta o naši odločitvi za razpis NAGRAD AERA povedali Sonja Krašovec in

Jelisaveta Podgornik

Sabina Rožen in Karmen Simeunovič

Simona Poredoš in Kristina Vukovič

Andrej Ocepek, Oskar Selčan, Carmen Leitner, Lidija Maček

Vasja Birska, Zdenka Strnad, Alojz Šmid, dobitniki priznanja Aero za projekt Šanghaj

Ivan Orešnik, dobitnik bronastega znaka Aero

Nekaj besed o standardizaciji v svetu in pri nas

Definicija in pomen

Standardizacija je dejavnost, ki išče rešitve za neke ponavljajoče se naloge v danih znanstvenih, tehničnih in gospodarskih možnostih in njene aktivnosti so usmerjene k doseganju najboljših rešitev. Standardizacija je sestavljena iz postopkov formuliranja, objavljanih in izvajanja standardov.

Kaj standardizacija pomeni, najbolje ponazorimo z naslednjim – tako kot vsi živi organizmi neopazno sledijo čistemu zraku, ki je eden od pogojev za nemoten razvoj procesov v naravi, tako standardizacija pomaga pri nemotenem poteku proizvodnih in neproizvodnih procesov v delovni organizaciji, pri čemer ostaja neopazna, a potrebna.

V družbi deluje standardizacija kot njen sestavni del in urejuje njen gospodarski, socialni in pravni red.

Kot disciplina je že zelo stara. Ne zavedamo se, da smo povsod obkroženi s standardi. Vsi uporabljamo enako enoto za čas, rdečo in zeleno luč v prometu, stanujemo v tipskih hišah, uporabljamo tipsko pohištvo, izdelujemo tipske oblike ipd.

Standardi predstavljajo pomembno pomožno sredstvo za prenos tehnologije po svetu. Hitro prevzemanje in prilagajanje novim svetovnim standardom pomeni pridobivanje znanja, ki v nasprotju z industrijsko lastnino ni niti zaščiteno.

Svet standardizacije torej predstavlja svet izrednega razumevanja, v ka-

terem so zajeti temeljni elementi vseh poklicev.

Standardizacija nudi svetu pravzaprav dvojno korist: svoje tehnične rešitve in tudi primer za vzgled.

Kako se je razvijala standardizacija

Do prve svetovne vojne se je standardizacija v glavnem razvijala na ravni velikih industrijskih združenj s ciljem notranje racionalizacije proizvodnje in poslovanja. Standardizacija tem združenjem omogoča predvsem to, da ima pri masovni proizvodnji vsaka enota proizvoda enake lastnosti in kakovost, kar je pogoj za delitev dela oziroma za specializacijo in kooperacijo v industriji, ki proizvaja enake oziroma sorodne izdelke.

Standardizacija v tem času še ni obstajala kot nacionalna ali mednarodna disciplina. V povojnih letih se je standardizacija hitro razvijala, ker je z vojno izčrpano gospodarstvo iskalo način za čim bolj smotno proizvodnjo in hkrati način za ublažitev konkurence (v ZDA je od 66 raznih vrst opeke ostalo le še 11 vrst; od 72 vrst vzmeti za vzmetnice so ostale le 4 vrste).

V času med obema svetovnima vojnama je standardizacija osvojila nacionalno in mednarodno raven, ker so se državne administracije vse bolj zavedale njenih koristi. Države sodelujejo pri organiziranju ustanov za standardizacijo, priznavajo jim status organizacij, ki opravljajo dejavnost javnega splošnega interesa in jih delno financirajo.

Prvi korak v tem smislu je naredila Nemčija. DIN – nemško industrijsko normo je že v drugi svetovni vojni priključila pristojnemu ministrstvu. Temu vzgledu so sledile tudi druge države. Tak način obnašanja na področ-

ju tehnike in tehnologije je postal pravilo in je bil mednarodno sprejet. V vse večjem številu držav se organizirajo ustanove za standardizacijo s statusom organa državne uprave.

Prve korake pri organiziranju mednarodne standardizacije zasledimo na Panameriški konferenci o standardizaciji in kot rezultat le-te je bilo leta 1926 osnovano Mednarodno združenje za standarde – predhodnik sedanje Mednarodne organizacije za standardizacijo – ISO.

Standardizacija v šestdesetih letih

Vse do šestdesetih let tega stoletja je mednarodna standardizacija temeljila na zahodnoevropskih in ameriških standardih, ki so se uveljavili skoraj po vsem svetu. V šestdesetih letih pa so se pojavile velike spremembe na nacionalnih in mednarodnih ravneh:

- potrošniki se organizirajo in se vse odločneje zavzemajo za zaščito življenja in zdravja ter tako postanejo aktiven partner v standardizaciji

- na kongresu Mednarodnega potrošniškega združenja leta 1969 je bila sprejeta »Mednarodna deklaracija o pravicah uporabnikov«, s katero so priznane pravice na zdravo prehrano, oblačila, stanovanje ...

- države reagirajo na to gibanje in sprejemajo zakone in predpise za zaščito uporabnikov, zlasti v ZDA in skandinavskih deželah

- veliko število kolonialnih dežel uveljavlja samostojnost in začenja svoj razvoj.

Te dežele postopoma postavljajo zahteve, ne le po reviziji standardov, temveč tudi v smislu celotnega pristopa k standardizaciji.

Zelo značilne spremembe na mednarodnem področju so nastale s pojavom nadnacionalnih organizacij, kot so EGS (Evropska gospodarska skupnost) in SEV (Svet za vzajemno gospodarsko pomoč), ki so organizirane na regionalni ravni. V okviru teh organizacij se razvija zelo živahna aktivnost na področju standardizacije, pri čemer so standardi in predpisi o kakovosti proizvodov dobili nadnacionalni značaj. Le-ti obvezujejo države članice ne glede na nacionalno zakonodajo, česar prej nikoli ni bilo. S tem se zanje odpira tržišče regije, istočasno pa se zapira za tiste, ki niso članice. Prihaja do tako imenovanih »tehničnih barier«.

Standardizacija v sedemdesetih letih

Od sedemdesetih let dalje standardizacijo karakterizira splošno sprejemanje integralnega koncepta standardizacije in premikanje težišča dela standardizacije z nacionalne na mednarodno raven.

Integralni koncept standardizacije zajema določanje, uporabo in nadzor nad uporabo standardov, tehničnih pogojev in drugih zahtev (metode preizkušanja, norme kakovosti, sistem atestiranja, priznavanje spremljajočih dokumentov, deklaracije, označevanje ipd.) kot celoto v okviru katere se vse te aktivnosti izvajajo.

Takšen sistem je v svetu sprejet, razlikujejo se le organizacijske oblike izvajanja, odvisno od družbenogospodarske in politične ureditve posamezne dežele.

Najbolj pogosto so organizirane v obliki državnih organov ali ustanov pristojnih za standardizacijo in metrologijo. Delovanje predpisov iz pomena standardizacije kot »tehnična bariera« in instrument zaštite vse bolj zavira mednarodno skupnost.

Sklepni akt konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, ki je bil v Helsinkih avgusta 1975, je vseboval določbe o dogovarjanju za ukinitve teh ovir.

Sporazum o tehničnih ovirah v trgovini je sprejet v okviru Splošnega sporazuma o carini in trgovini GATT in k temu je pristopila naša država. Kolikšen je vpliv predpisov s področja standardizacije, kot instrumenta zaščitne politike, se vidi tudi iz tega, da je prvi mednarodni sporazum, poleg sporazuma o splošnem znižanju carin za industrijske proizvode, zaključen prav na tem področju.

Standardizacija danes

Pospešeno delo na standardizaciji danes poteka v industrijsko razvitih deželah, kot tudi v regionalnih organizacijah (EGS, EFTA, SEV), za doseganje

nje enotnega evropskega trga, v katerem ima standardizacija zelo pomembno vlogo. Za dežele, ki se v to akcijo ne vključujejo, je to tudi nevarno, ker lahko pride do nepremostljivih tehničnih ovir pri izvozu.

EGS skozi dokumente, kot so »Novi pristopi k standardizaciji« in »Bela knjiga« načrtuje takšno stopnjo intenzivne standardizacije, ki bo omogočala, da se bo do leta 1992, ko naj bi se začelo funkcioniranje tehnološko enotnega evropskega trga, ustvarila takšna tehnična baza, brez katere ne bo mogoče njegovo funkcioniranje.

Torej, do leta 1992 je prehodno obdobje prilagajanja skupnemu tehnološkemu trgu, na katerem bodo veljali novi medsebojno usklajeni standardi. Ko bo ta rok potekel, se bodo vrata izvoznikom, ki se medtem ne bodo pripravili na vse te spremembe – zaprla.

Standardizacija v Jugoslaviji

Standardizacija pri nas nima dolge tradicije. Rečemo lahko, da se je začela razvijati šele po drugi svetovni vojni.

Razvoj jugoslovanske standardizacije so spremljali številni problemi in težave oz. neugodne posledice vseh pomot o mestu, vlogi in pomenu standardizacije v naši družbi, ki se je sicer kar dinamično razvijala.

Prvi koraki so bili narejeni leta 1946. Po »Odloku o standardizaciji« v obliki službe splošnega družbenega pomena se je leta 1962 razvil Jugoslovanski zavod za standardizacijo – ZSS.

Vse do leta 1977, do izida Zakona o standardizaciji, je le-ta bila precej razvrednotena. Za JUS-e je bil odgovoren ZSS, za ostale predpise s področja standardizacije pa resorni zvezni upravni organi. Takšen način dela pa je v praksi pripeljal do niza problemov.

Sprejetje tega zakona (Ur. list 38/77 in 11/80) je pomenilo prelomiti trenutek v razvoju jugoslovanske standardizacije. Tem je bil sprejet sodobni integralni koncept standardizacije,

kljub temu, da je tudi ta imel vrsto pomanjkljivosti.

Danes je standardizacija pri nas kljub dobrim usmeritvam precej zaostala. Od okrog 11.000 standardov je skoraj 85 % zastarelih, pa tudi položaj na področju financiranja je kritičen. (V Jugoslaviji vlagamo v standardizacijo sedem krat manj kot v Nigeriji in Turčiji; desetkrat manj kot v Maleziji; 18-krat manj kot v Indiji; 40-krat manj kot v razvitih deželah). Po pokritosti posameznih vej gospodarstva s standardizacijo zaostajamo za industrijsko razvitim svetom 4 do 5-krat.

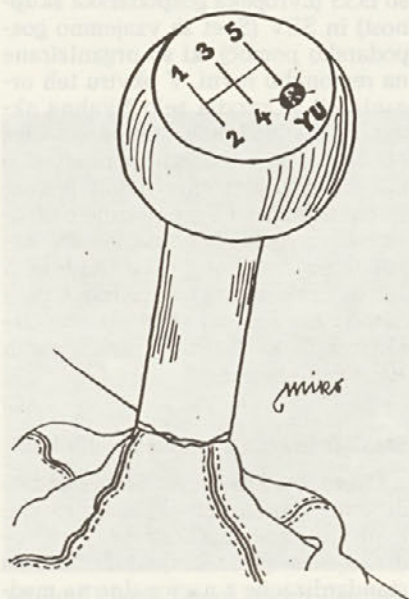
Osnovni cilj sedanje programske naravnosti jugoslovanske standardizacije je ustvarjanje tehnične osnove za proizvode, tipe proizvodov, storitve in usluge za uspešno vključevanje na tehnološko enotni evropski trg, ki naj bi začel veljati leta 1992.

Najboljša osnova takšnim prizadevanjem pa je novi zakon o standardizaciji, ki je izšel pred kratkim (Ur. list SFRJ 37/88) in uvaja vrsto novosti ter je manj omejevalen kot prejšnji.

Spodbudno je že dejstvo, da standardi po novem večinoma niso obvezni (do tega zakona je bilo skoraj 92 % standardov obveznih, kar je povzročalo velike ovire, zlasti v izvozu). Jugoslovanski standardi so še naprej lahko obvezni v celoti ali delno in sicer, če urejajo vprašanja varnosti in zaštite, neobhodne tipizacije ali unifikacije, ali drugačne posamezne zahteve.

V zakonu je še ena zelo koristna novost. Zdaj bomo namreč lahko povzemali mednarodne in druge tuje standarde, čeprav mora za to še vedno dajati soglasje Zavod (nadaljuje se nepotrebno administriranje).

Jugoslovanski vitalni interes je, da nismo na obrobju sodobnega razvoja. Če želimo hitreje napredovati in če se želimo vključiti v mednarodno delitev dela, moramo pojmovati standard kot sredstvo za širjenje novega znanja, kot neobvezno osnovo širjenja javnega znanja v zvezi ponavljajočih se potencialnih problemov.

Brez besed

Tako pojmuje standard razviti svet. Zato moramo najti primerne oblike in načine za čim hitrejšo smotrno vključitve v delo mednarodnih organizacij za standardizacijo, ker je znanje, zbrano v okrog 7.000 ISO standardih (brez ostalih dokumentov mednarodnih in regionalnih organizacij), vse premalo izkoriščeno, razen področja elektrotehnike.

Poleg uporabe ISO standardov je prav tako pomembno sprotno sodelovanje pri pripravi osnutkov in sprejemanju predlogov. Takšno sodelovanje zainteresiranih in pristojnih strokovnjakov (iz DO, univerz, raziskovalnih inštitutov, javne uprave), tako v diskusiji kot v pripravah ISO standardov (po zgledu na JEK-IEC), bi pomembno povečalo priliv znanja, kot tudi povečalo ugled naših strokovnjakov.

Zato moramo narediti še en korak – pristopiti k izobraževanju kadrov, ker naš trenutni nauspeh na tem področju izvira prav iz nevednosti. Le-ta pa je posledica nezadostno opredeljene strokovne znanstvene vsebine standardizacije, neoblikovanega strokovnega profila standardizacije, neinformiranosti na vseh ravneh (najbolj je to škodljivo pri vodilnih in vodstvenih kadrih) in splošno »nezasidrane« standardizerske miselnosti duha racionalnosti pri ljudeh.

O standardizaciji pri nas v Aeru v eni od prihodnjih števil Našega Aera.

Pomembnejše kratice v besedilu:

DIN – Deutsche Industrie Norm – nemška industrijska norma

EGS = EEC – European Economic Community – Evropska gospodarska skupnost

SEV – Sovjet ekonomičeskoj vzajmopomošči, tj. Svet za vzajemno gospodarsko pomoč; organizacija za uresničevanje širšega gospodarskega sodelovanja med državami t. i. Vzhodnega bloka in usklajevanje dolgoročnih planov razvoja držav članic (od ustanovitve leta 1949 so članice: SZ, Bolgarija, Madžarska, Poljska, Romunija in ČSSR; kasneje so pristopile Albanija in Nemška demokratična republika).

GATT – General Agreement on Tariffs and Trade (Splošni sporazum o carinah in trgovini)

EFTA – European Free Trade Association – Evropsko združenje za svobodno trgovino; oznaka za »Svobodno trgovinsko zono sedmih zahodnoevropskih držav« (Velika Britanija, Švedska, Norveška, Avstrija, Švica, Portugalska, Danska)

JUS – Jugoslovanski standard

JEK – Jugoslovanski elektrotehniški komite

IEC – International Electrotechnical Commission – Mednarodna elektrotehniška komisija

ISO – International Organization for Standardization – Mednarodna organizacija za standarde (usklajuje in združuje nacionalne standarde; sedež v Ženevi).

Tehnolog za standardizacijo
Dragana Vulikič

DRAGI SODELAVEC!

Dovoli, da ti še enkrat zaželimo srečno novo leto. Saj veš, sreče ni nikoli preveč! Kako si? Kako preživljaš te sušne januarske dneve? Kaj pokašljuješ? Nas v Uredništvu je gripa premagala kar s 3 proti 1. Sedaj smo spet vsi skupaj, čeprav še malo pokašljujemo, pa bo že šlo!

Spremljaš vse te nesrečne dogodke okrog spreminjanja naše vlade? Vlada je padla, naj živi nova vlada! Kaj praviš o ponovni gneči na ulicah Črne gore? Čmogorci so kot vedno zelo temeljiti, če se za to temeljitost odločijo, seveda. Upamo lahko, da se jim in s tem tudi nam, obetajo boljši časi.

Si zasledil novico, da lahko sedaj na naše čeke zapišemo tudi številko 300.000 dinarjev? Ob tej vesti je komentator na radiu dodal, da nekaterim to ne bo delalo skrb, saj njihov osebni dohodek ne znaša niti toliko. Veš, da sem se zadnjič zamislila nad oglašom, ki sem ga zasledila v sobotni številki Dela. Denarja je vedno premalo in zato vedno pregledam tiste oglase z naslovom »delo išče – delo dobi«, ker bi se morda našlo kaj zame. Zasledila sem oglas, ki ti ga bom kar prepisala: Če ste pripravljeni pomagati mladi družini, ji ponudite delo na dom. Ponudbe pod: Želim živeti! Meniš, da oglas potrebuje kakšen komentar?

Si zasledil v časopisju, da so razglasili za fotografijo leta 1988 posnetek Sretana Živulovića iz vročih skopskih avgustovskih dni – »Bitka za delavski kruh«? Pravzaprav se pogosto sprašujem, kaj misliš o takšnih stvareh? Sporoči mi, ali pa mi kaj napiši, saj se mi zdi nemogoče, da vseh teh dogodkov ne bi spremljal.

Zanima me tudi, kaj počenjaš ob svojem delu? Morda ustvarjaš kaj posebno zanimivega. Zdi se mi, da gredo vse zanimive stvari in dogodki kar mimo nas. To pa ni prav. Vendar tudi ni prav to, da nas v Uredništvo ne pokličeš, ali pa nam ne napišeš niti par vrstic!

Vidiš, to si želim jaz in vsi v Uredništvu, saj veš, da sta za pogovor potrebna dva.

Lepo te pozdravljam v svojem imenu in v imenu Uredništva!

Oglasi se čimprej!

Jasna Rode

P.S. Beri Naš Aero in Informacije tudi v letu 1989!

UTRJEVANJE LESNEGA PROSTORA V MEDVODAH SE NADALJUJE

Lesni prostor v naši tovarni urejamo postopoma in tako nam je uspelo urediti že drugi del, ki smo ga pridobili ob razlašcanju zemljišč prejšnjih lastnikov – kmetov.

C. R.

Začetna dela na lesnem prostoru Aero Medvode

Veselo do jutra

Naše lansko družabno srečanje je bilo 17. decembra in za prvo številko Našega Aera, ki odvarja leto 1989 smo vam pripravili nekaj utrinkov, ki smo jih zabeležili v času zabave.

Fotografirala, se trudila
in podpise k slikam sestavila:
Jasna Rodé

Selotejp je kot pripomoček v družabnih igrah zelo pripraven!

Slikaj raje druge, ne nas!

Gneča na plesišču...

»Joj, kam bi del?« je dejal Peter Svet in vestno organiziral igre naprej

Na zdravje, tudi v letu 1989!

Ob kozarcu rujnega je pogovor z nasmehi kar stekel!

...je bila prav velika!

Naši planinci so imeli za zabavo le malo časa

Tudi naši prijatelji iz Medvod so bili živahni ...

Nekaj nasmeškov so nam le poklonili

... posebno Salko in Vlado!

Nekateri so poskrbeli, da je imela Aerova novinarka polne roke dela!

Uspešni na igrišču in tudi blizu »šanka«. Srečno!

Naši prijatelji iz Šempetra so se prav prijetno zabavali.

Ogled jedrske elektrarne Krško

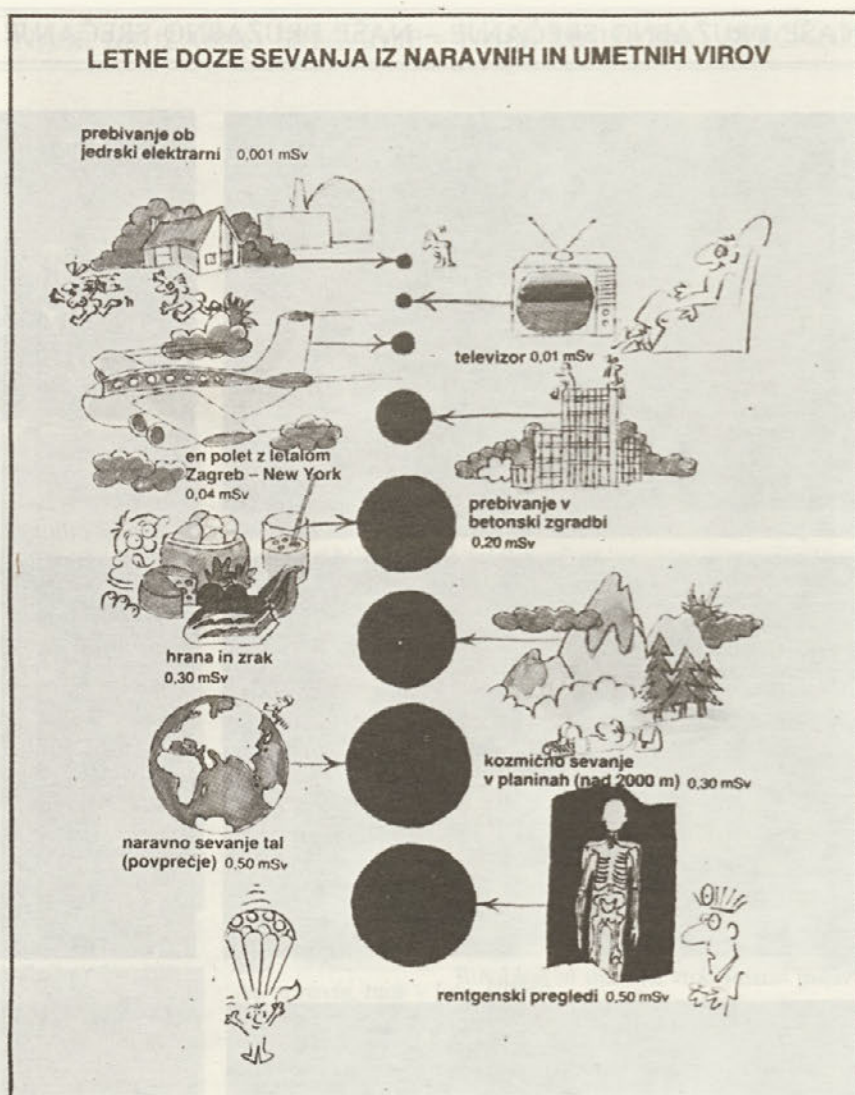
V začetku decembra smo imeli ekskurzijo v nuklearko Krško (NEK), ki jo je organiziral računalniški center skupaj s službo organizacije poslovanja.

Sprejel nas je tovariš Rudi ERMAN (bivši vodja računalniškega centra), ki nam je po ogledu filma, strokovno razložil ves potek pridobivanja energije, varnost v nuklearni in okolici ter morebitne degeneracijske posledice na človeku, ki je prišel v stik s sevanjem.

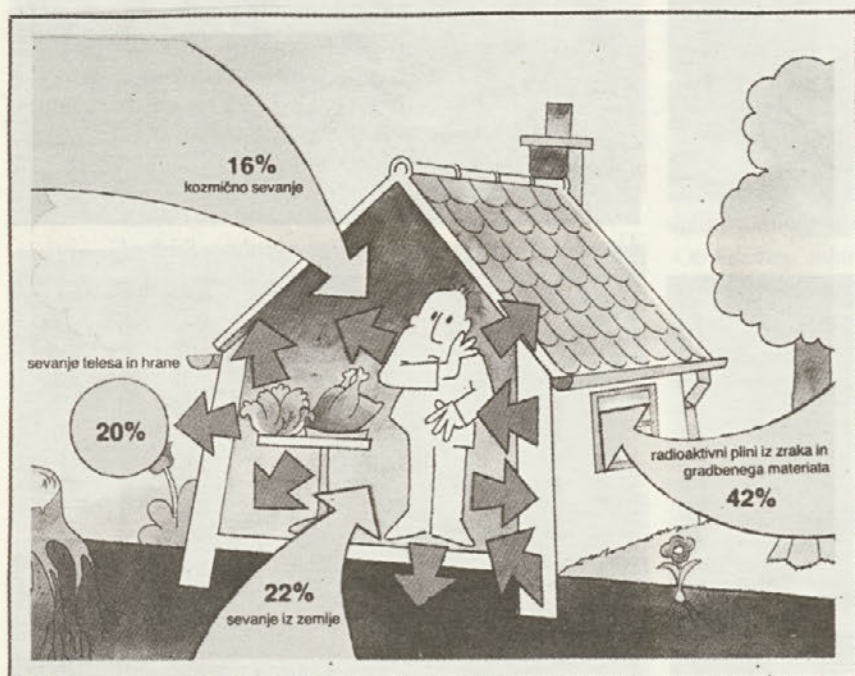
Priznati moramo, da smo v znanju fizike in kemije prekratki, da bi lahko vse razumeli, vendar smo odšli malce potolaženi, da NEK vendar le ni neposredni sovražnik za naš organizem in okolico. Seveda nam to varnost zagotavljajo sodobne čistilne naprave in nenehen nadzor okolice elektrarne že od 1974. leta dalje, ko neprestano merijo zrak, vodo in padavine.

Najprej smo se z avtobusom popeljali med objekti elektrarne in si jo ogledali od zunaj, potem pa nas je tovariš Erman popeljal še v notranje prostore, kjer smo si ogledali predvsem kako skrbijo za varnost zaposlenih delavcev.

Sedaj pa še nekaj besed o sami NEK, za katero je temeljni kamen položil predsednik TITO leta 1974. S polno močjo pa je začela obratovati v avgustu 1982. NEK je vključena v omrežje 380 KV za napajanje potrošnikov v SR Sloveniji in SR Hrvaški. Njena

Slika 2

Slika 1

proizvodnja je 20 % skupne proizvodnje električne energije obeh republik. Med obratovanjem jedrske elektrarne nastajajo plinasti, tekoči in tudi radioaktivni odpadki. V okolici NEK se sevanje poveča za manj kot odstotek glede na naravno radioaktivno sevanje.

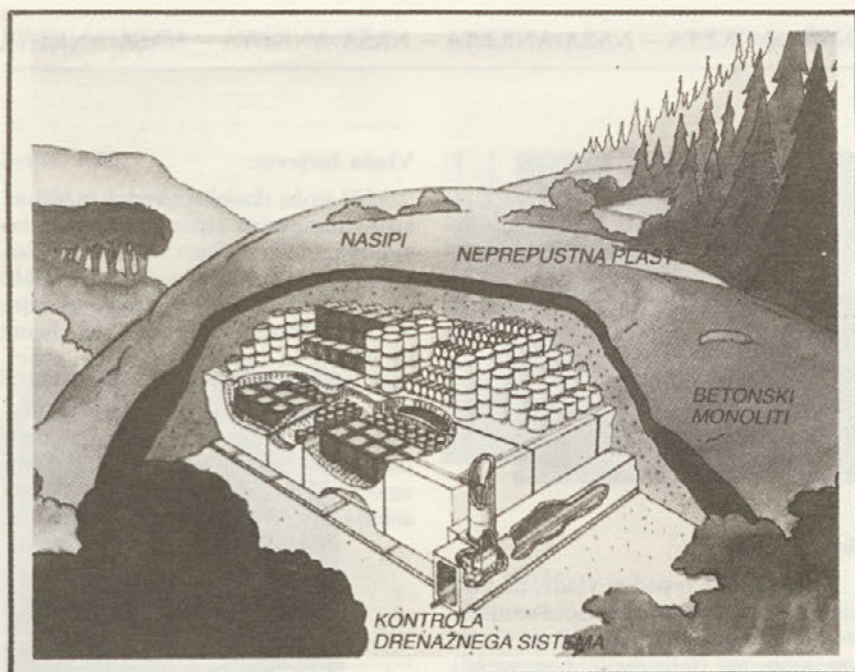
Življenje na zemlji je že od samega začetka potekalo ob radioaktivnosti in sevanju.

Človek, živali in rastline so se prilagodili tej radioaktivnosti, katere koncentracija se spreminja glede na nadmorsko višino, bližino morja, sestavo skal in strukturo tal.

Naravno sevanje prihaja iz vseh strani, s sonca in globokega zvezdnega vesolja, iz notranosti oz. površine zemlje.

Radioaktivni so tudi materiali hiš, hrana, voda in celo notranost našega telesa. (Slika 1)

Zanimiv je tudi prikaz letne doze sevanja iz naravnih in umetnih virov v primerjavi s sevanjem zaradi neposredne jedrske elektrarne Krško. (Slika 2)

Slika 3

Na ogledu v nuklearni Krško

Vesel zaključek pri Treh lučkah

Radioaktivnost izpuščene odpadne vode v reko Savo je znatno nižja od dovoljenih maksimalnih vrednosti. Njena temperatura je zvišana za 2 °C in ne sme presegati 28 °C.

Vse trde radioaktivne odpadke zbirajo v obratu za trde odpadke, kjer jih stiskajo in polnijo v 20 litrske jeklene pločevinke. Sode začasno hranjujejo še v skladišču ob elektrarni, dokler ne bodo zgradili primernih podzemnih skladišč.

Kljub temu, da že po nekoliko desetletjih radioaktivnost odlagališč radioaktivnih odpadkov pade pod radioaktivnost odlagališča premogovega pepela iz termoelektrarn, so odpadki iz jedrske elektrarne nevarni še mnogo mnogo let.

Potrebno je najti najprimernejši prostor za skladišče radioaktivnih odpadkov, ki ne bo vodopropusten in bo odporen proti potresu.

Zgrajeno pa mora biti tako, da bo v naslednjih 100 do 300 letih onemogočeno prodiranje radionuklidov v okolje. (Slika 3)

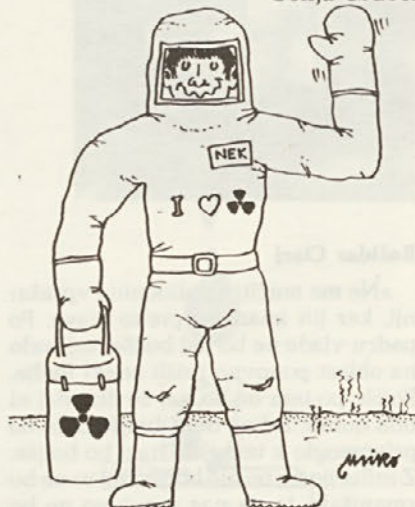
NEK tvori samo 50 % skupnih radioaktivnih odpadkov. Druga polovica pa nastane v raznih industrijskih obratih, ki uporabljajo radioaktivne izotope, raziskovalnih inštitutih, bolnišnicah in drugih medicinskih ustanovah.

Ti radioaktivni odpadki so obstajali pri nas že desetletja pred začetkom obratovanja NE Krško. Vsi ti odpadki se za zdaj še začasno hranijo pri uporabnikih, dokler ne bo trajno odlagališče.

Upamo, da smo s kratkim prispevkom o pridobivanju energije v jedrski elektrarni Krško potešili strah ter vzbudili razmišljanje zaradi drugih virov sevanja za katere smo mislili, da so povsem nenevarni.

Veseli zaključek ekskurzije pa je bil pri treh Lučkah nad Krškim z večerjo in plesom ob živi glasbi.

Prispevek pripravila:
Sonja Gruber

Slovenska narodna noša leta 2000

Bo boljše? Ne vem, težko!

Takšna je bila večina odgovorov vseh, ki smo jih povprašali o razmerah v Jugoslaviji. Zanimalo nas je, kaj menite o padcu naše vlade. Mikuličeva vlada nam je pred koncem leta zapustila same neljube darove in prazne obljube. Iz odgovorov naših sodelavcev je vidno, da delavci vedo kaj in kako bomo morali delati v prihodnje. Nekaterim politikom to še sedaj ni jasno!

Irena Selčar:

»Ne bi želela o tem govoriti, ker ne poznam dovolj dobro vseh dogodkov. To, da je vlada padla sem slišala. Politika je ponavadi delo klanov, ki delujejo v ozadju«.

Cvetka Senčar:

»Ne me mučiti s političnimi vprašanji, ker jih imam že preko glave. Po padcu vlade ne bo nič boljše, saj bodo na oblast ponovno prišli enaki ljudje. Boljše po tem ne bo, saj že dosedaj ni bilo dobro. Edino delo, boljše delo bo pripomoglo k temu, da nam bo boljše. Z inflacijo ne bo nič boljše, saj se ne bo zmanjšala, to pa nas zagotovo ne bo pripeljalo v Evropo 1992«.

Irena Selčar:

»Slišala sem o padcu vlade, ne vem pa ali je to dobro ali slabo. Poslušala sem na radiu in televiziji, v službi pa smo se bolj malo pogovarjali. Upam, da bo boljše, saj delavec slabo živi. Ne vem, kaj nas bo rešilo, zagotovo pa boljše poslovanje in delo«.

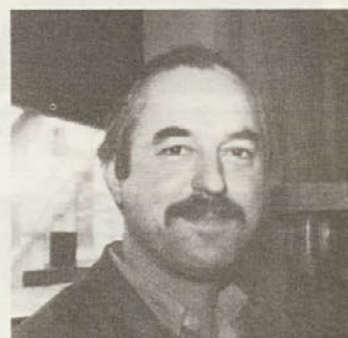
Milan Grčar:

Sedaj, po padcu vlade, smo šele »na kanti«. Šele sedaj vemo koliko je ura in kako daleč smo prišli. Smo čisto na tleh. Sedaj imamo priložnost, da situacijo izboljšamo. To možnost pa so nam dali sedaj in štirideset let te možnosti nismo imeli. Malo imam upanja, da bo boljše. Vsi pa vemo, da je treba in bo treba živeti«.

Vlado Jurjevec:

»Tof je že dovolj povedal in vsi se strinjamo z njim. Upam pa, da nam bo z novo vlado bolje. Vlada z veliko znanja in izkušenj nas ne bo spravila hitro na zeleno vejo, ker to ne morejo. Rešil nas bo dolg proces od spremembe vzgoje in šolstva naprej. Se pravi, mali Janezek se nauči in potem zna. Če pa velik ne zna, ne more učiti malinga. Začeti moramo pri dnu. Razmere pa bi bile boljše, če bi razviti dajali smernice, ne pa nerazviti, tako kot do sedaj«.

Marjan Kuder:

»Nikjer ni dobro, če vlada pade! V trenutni gospodarski situaciji, kdorkoli že pride na oblast, ne bo skoraj nič boljše.

Ne vem, kaj bi nam pomagalo«.

Viktorija Božič:

»Sem slišala, da je vlada padla. Ne morem reči, ali je to dobro ali slabo. Vsi pa si želimo, da bo nova vlada boljše. Ne pričakujem pa, da bo prišla boljše. V Jugoslaviji nas lahko reši le to, da bomo vsi dobro delali. Res delali, ne pa da so med nami takšni, ki jim je vseeno ali delajo ali ne, samo da imajo dobre plače. Tisti, ki dela, še kar neka-ko živi, tisti, ki se zanaša na druge, pa živi malo slabše«.

Željko Jelič:

»Slišal sem, da je vlada padla. Padla pa je prepozno, saj so razmere res slabe. Tista, ki bo prišla, ne vem, če bo boljša. Mene bo rešilo le to dejstvo, da grem na delo v tujino. Vem, kaj bom naredil, da bom boljše živell«.

Mira Vovk:

Želimo si vsi, da bo boljše, težko je reči ali bo boljše.

Moramo biti optimisti pa ne samo pri upanju za novo vlado«.

Spraševali sva
Lidija Špiljak
Jasna Rode

Strokovni posvet o brezsajnih kopirnih papirjih

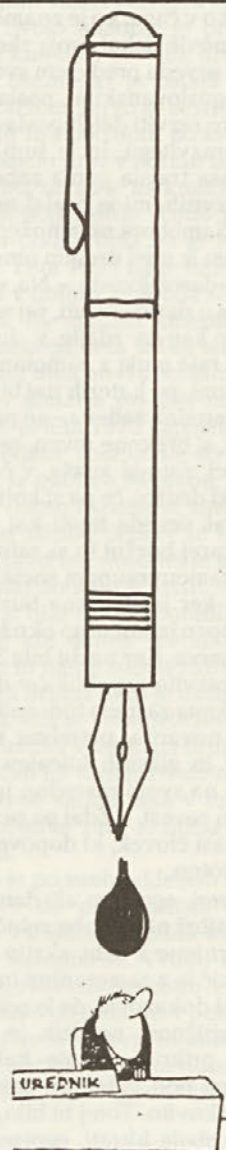
V četrtek 12. januarja 1989 smo v Aeru prvič organizirali posvet o brezsajnih kopirnih papirjih.

Naši sodelavci, ki se na kakršenkoli način ukvarjajo z brezsajnimi kopirnimi papirji, so temo predstavili z vidika trženja, razvoja in proizvodnje. V uvodnem pozdravu je Jelisaveta Podgornik dejala, da je posvet delno po-

sledica zaskrbljenosti za ta naš proizvodni program, izraz želje, da bi se bolje medsebojno informirali in da bi Aerov AC papir našel ponovno takšno mesto, kot ga je imel nekoč v Jugoslaviji. Ta prvi posvet smo namerno pripravili samo za delavce Aera, saj je med nami še veliko nedogovorjenih stvari in začeti moramo pri sebi, je dejala Jelisaveta Podgornik in zaključila z mislijo, da je to prvi takšen posvet in upa, da jih bo še več.

Podrobneje bomo o posvetu pisali v eni od naslednjih številčk Našega Aera in vam predstavili tudi vtise udeležencev.

Jasna Rode

Pred nami je februar – mesec kulture. Naš namen tokrat ni razpredanje o dogodkih in dejstvih ali odmevih na tem področju. Ponudili vam bomo odlo-mek iz knjige esejev dr. Matjaža Kmecla Slovenska postna premišljanja, ki je izšla pri Cankarjevi založbi v Ljubljani leta 1987. Če vas bo branje pritegnilo, pa sezite še po knjigi.

O slovenskem »egoizmu« in »darežljivosti«

V Kersnikovi maniri

Tole je nekam računovodski, uradniški, časopisarski, prav nič zabaven esej, ampak tak pač je.

Nekako v času, ko je znameniti Batrič Jovanović tiskal svoja zbrana dela in v njih seveda predvsem svoje nagovore jugoslovanskim poslancem o tem, kako razviti del Jugoslavije izkorišča nerazvitega, in je tudi sicer že nekaj časa trajala gonja zoper »egoizem« razvitih, mi je poslal neki Mate Jurić iz Samobora razmnoženo pismo, v katerem je med drugim omenjal slovensko »darežljivost«. – Na, sem si rekel, ta pa o darežljivosti, saj se je zmotil! Kdor kaj da zdajle v Jugoslaviji naše, se raje muja z zamotanimi konstrukcijami, po katerih naj bi bila razvitost razredna zadeva – se pravi, če si nerazvit, si bržkone reven, revni pa so proletarci, zato si »naš«, v čast jugoslovanski družbi: če pa si količkaj razvit, moraš seveda imeti kaj pod palcem, si torej buržu in si zato grd madež na samoupravnem socializmu, še posebej, ker je sleherna buržuaznost notorično in imanentno okužena z nacionalizmom. Ker naj bi bila Slovenija najbolj razvita republika v državi, se je nenadoma zazdela tudi najbolj sumljiva in nevarna, potrebna korenitih posegov in glasnih klicajev vseh, ki kaj dajo na svojo razredno in revolucionarno zavest. – Zdaj pa se iz Samobora oglasi človek, ki dopoveduje čisto nasprotno.

Kaj torej, egoizem ali darežljivost? Oboje najbrž ni mogoče: sebičnost ima roke obrnjene k sebi, skrito ali očito. Jovanović je z zamotanimi in učenimi logicizmi dokazoval, da je prav to problem: sebičnost razvitih je zvito in spretno prikrita, deluje kakšni dve nadstropji pod videzom, zato pa tem bolj učinkovito. Torej bi bilo vendarle mogoče oboje hkrati, egoizem in da-

režljivost, in bi bilo vse skupaj eno najbolj grdih sprenevedanj v naših medsebojnih odnosih: moralno vprašanje.

Natančnih obračunov, ki bi pokazali, kako in kaj, kljub številnim javnim predlogom, celo zahtevam, in kljub očitni mentalnohigienski koristnosti ni napravil doslej nihče – če jih je do podrobnosti sploh mogoče napraviti. Vendar tako ali drugače prihajajo v javno znanje posamični podatki o neposredni, torej ne ekonomofilozofski, podsistemski ali posredni pomoči nerazvitim, temveč o nečem, kar je do skrajnosti realno in česar pač ne morejo zrelativizirati nobene govorniške konstrukcije. Če jih nekaj naštejemo in pregledamo, to ni očitek ali – bog-nedaj! – odgovarjanje Batriču Jovanoviću: je pa lahko osnova za različno spraševanje in (postno) premišljanje.

Torej: iz časopisov se je z nekaj zbirateljske vneme dalo za leto 1985 ugotoviti tehle nekaj številke (deloma so se pojavile v različicah, čemur zbiralec seveda ne more biti kriv).

SR Slovenija je leta 1985 (podobno tudi prejšnja leta in desetletja) v sklad za hitrejši razvoj nerazvitih prispevala 2900 starih milijard; spomladi 1986 je »konvertirala«, se pravi svoje kratkoročne kredite te vrste ob enako nizkih obrestih spremenila v dolgoročne, vsega 6320 starih milijard (po besedah direktorja beograjskega inštituta za pospeševanje in organizacijo dela mag. Jeremića in seveda po sleherni ekonomistični abecedi je to ob naših inflacijskih razmerah toliko kot darovanje). – Ker številke naglo zastarajo, bi mogoče za primerjavo kazalo dodati, da so vsi enomesečni kosmati osebni dohodki (s čimer je plačan tudi večji del šolstva, kulture, znanosti, socialnega varstva, pokojnin ipd.) znašali v SRS okoli 6150 starih milijard.

Velike davčne in carinske olajšave nerazvitim in nadaljnja pomoč iz zveznega proračuna (leta 1985 6100 starih milijard) so v glavnem »krive«, da se državni budget po normalni davščinski in taksni poti ne napolni in je treba vanj »kotizirati«, to je dodatno prispevati sorazmerno svojem družbenemu proizvodu; SR Sloveniji je leta 1986 odpadel delež v višini 15,4 % (3800 starih milijard), za letos so ji naravnali 17,8 % (kar bi za lansko leto pomenilo nadaljnjih 600 milijard). Osem odstotkov slovenskega prebivalstva prispeva kotizacijo v zvezni proračun več kot dvakrat več od povprečnega Jugoslavana in seveda nekajkrat več od prebivalstva iz manj razvitih predelov. – Že ta dva docela konkretna in sistemska »odliva« zneseta skupaj 6700 starih milijard.

Toda stvari s tem niso končane. Pridelovanje hrane je prednostna naloga

in zanj zbiramo dodatna sredstva: za pridelovalce umetnih gnojil smo morali leta 1985 zbrati najprej 73 starih milijard, potem je številka narasla na 180 in končno menda celo na 340 milijard; za regresiranje sladkorja 145 milijard, za regresiranje olja 90 – vse po deležu družbenega proizvoda, to je med 15 in 17 %, čeprav porabimo kvečjemu 10 % hrane. Ponavljajo se različne, pogosto pretirane, pogosto pa kar utemeljene ocene, da nas na ta način kilogram pšenice stane še enkrat več, kot pa je tržna cena; ZDA pa so prav takrat, ko je odkupna cena naše pšenice znašala 70 ND/kg, prodale SZ 4 milijone ton po 36 ND/kg (uradni tečaj).

In tako po vrsti: za železnico Skadar – Titograd 490 milijard, za odpravljanje potresnih posledic izpred let še zmeraj okoli 185 milijard.

Samo v letu 1986 je iz slovenskega gospodarstva v tej ali oni obliki za zagrebško univerziado šlo vsaj 2000 milijard – »vsaj« je zapisano zato, ker nad tem nima nihče pravega pregleda, oblike odtoka so namreč različne – niso niti limitirane niti v kompetenci republiškega sekretariata za finance. V neki občini, ki je nadpovprečno bogata s tako imenovano kulturno dediščino (graščinami, izkopaninami, starimi cerkvami in kmečkimi hišami), so občinski možje izjavili, da si upajo vse te dragocene, razpadajoče stvari porediti v petih letih, če bi jih le kdo za ta čas razbremenil omenjenih dajatev.

Glede dolgov: zaslediti se je dalo podatek, da je SFRJ leta 1979 trošila 109 % ustvarjene vrednosti, SRS nekaj čez 90 % – kar dovolj jasno kaže na pretežno usmeritev najetih tujih kreditov in tudi na to, kdo jih in v kolikšnem obsegu danes (sploh lahko) vrača.

Ker pa številke v jugoslovanskih inflacijskih razmerah resnično hitro zgubljajo svojo realno težo in se razblinjajo v nepredstavljenost, je morda dobro in razumno za primerjavo dati: isto leto smo v SR Sloveniji uspeli za znanost zbrati 600 starih milijard, za kulturo iz vseh virov, republiških in občinskih, okoli 700, skupaj torej okoli 1300 starih milijard. (Nekaj dni nazaj je Borba poročala, da so v eni od nerazvitih republik isto leto potrošili za reprezentanco dobro tretjino več kot za raziskovalne dejavnosti).

Seveda je nesmiselno iz teh in podobnih številke izvajati poenostavljene sklepe po načinu Batriča Jovanovića; tudi jasno, da Slovenci ničkoliko potrošimo za lastno nesposobnost in sprenevedavost – samo dva največja slovenska zgubarja sta leta 1985 pridelala 1500 milijard zgube, energetsko gospodarstvo 2700 (ob tem so »stroški« za znanost in kulturo videti

že skoraj drobiž). Toda hkrati so to tako visoke številke, da nalagajo izjemno odgovorna tehtanja, dogovarjanja in tenek slovenski in jugoslovanski državni občutek, saj seveda ne gre samo za številke, temveč za vse mogoče.

Spomin zdaj zanese na eno najbolj nenavadnih novel iz slovenske literature, na Kersnikovega Mamona, ki je napisan iz domala samih števil, pisec pa jim je ob priložnosti dodal širše veljavni komentar:

«... Prav... v... prašnih suhih aktih ali v enem samem izpisu najdeš lahko cel roman.»

O, a zdaj pa roman! Zelo naglo poskakovanje sem in tja, značilno za neodgovorno »intelektualsko« domišljijo.

Vendar recimo, da ji naložimo, tej domišljiji, naj išče, kaj bi bilo mogoče postoriti z vsem tistim nemajhnim denarjem, če ne bi bili tako ali drugače, upravičeno ali neupravičeno, zavezani »darežljivosti«.

Lahko bi na primer nakazali za vsakega »pridelanega« otročaja na Slovenskem po 100 ali celo 200 starih milijonov. S kakšnim veseljem bi se ta narod, ki se sicer boji še samega sebe in svoje asteničnosti, začel razmnoževati, kakšne številne družine bi naglo zrasle celo na Gorenjskem (ali še posebej tam), kako bi po vsej deželi od vzhoda do zahoda vihralé plenice, kako mimogrede bi doseli in presegli magično mejo dveh milijonov! Pa bi še ostalo za boljše vrte in za dostojno plačane vzgojiteljice, učiteljice in zdravnike! (Kako grozljivo in elementarno se odzivamo na sleherna znamenja obilja ali revščine, govori brez posebnih dodatnih razlag statistika rojstev za zadnja krizna leta: 1980. so našli še 29.900 živih rojstev, naslednje leto 29.220, leta 1982 še zmeraj 28.890, leto zatem 27.200, 1984. 26.270 in leta 1985 samo še 25.670!)

Ali pa bi zastavili nekaj svetovno pomembnih, koničnih, avantgardnih raziskovalnih programov, povabili nazaj vsaj nekaj pobeglih možganov, vsaj nekaj desetini od tistih 300 ali 500 vrhunskih znanstvenikov, nad katerimi še pregleda nimamo in ki predstavljajo tretjo, mogoče najboljšo slovensko univerzo, odšli pa so zaradi laboratorijev, ki jih ni bilo, in podobnih reči.

Edina resnično imenitna predstavitev slovenske sodobne kulture svetu, Plečnikova razstava v Parizu, je stala kakšnih 30 starih milijard (plačali pa so jih zvečine Francozi). S prejšnjim denarjem bi lahko razposlali po Evropi 100 ali več takšnih razstav, popolnoma bi se lahko razstavili, če bi nas le kdo hotel gledati. V tolažbo vsem praktičnim dušam bi s »preostankom« lahko doma razmeroma hit-

ro preuredili celotno, sicer polrazpadlo cestno omrežje (po približnih ocenah bi to leta 1986 stalo okoli 10.000 starih milijard). – Ali pa bi pozidali vse stare graščine, ki jih je podrli še vojna; če pa bi nam šlo za to, da bi ljudje na »sončni strani Alp« še več brali, bi jim lahko delili knjige zastonj (ali pa vsaj vsako drugo). – V nekaj letih bi lahko, če bi tehtali spet drugače – s tem denarjem posodobili industrijsko tehnologijo, ki je zdaj sedemdesetodstotno zastarela in dotrajana.

Pred časom smo veliko govorili o sociološki raziskavi, ki je pokazala, 1. da smo Slovenci skupaj z Japonci na svetovnem čelu po tem, da nam je delo najvišja vrednota – in 2., da smo sami, osamljeni daleč na repu po tem, da ne vemo, kaj s plodovi tako zelo cenjenega dela početi.

Ali nas je potem res mogoče meriti s tako banalnimi vatli, kot sta egoizem in darežljivost? Ali ni to katekizemska preproščina, za »biblične skrivnosti«, preproščina, za katero se skrivajo neskončno globlja vprašanja, za Jugoslavijo in Slovenijo?

Kaj smo sploh? Bohemsko ljudstvo melanholičnih skrivačev?

Krščanska skupnost moralistov, ki niso od tega sveta? Dobrodelni skavti, ki jim napuh sicer na vseh koncih sili izpod pretesnega jopiča ekshibicionistične skromnosti?

Ubog narod, ki panično odkupuje svojo neizbežno majhnost? Ki je tako majhen, da se še sam opazi le z velikim trudom in dopovedovanjem: potem pa je kot majhni fantje, ki dajejo za pijačo, da ne ostajajo pozabljeni v zadnjem kotu? Ki ga preganjajo različne krivde zaradi te majhnosti?

Morda pa smo moderno darežljiv narod, ki daje z jasno zavestjo, da srečna prihodnost zagotovo ne raste iz sovraštva med revnimi in bogatimi?

Navsezadnje: je ta naša »darežljivost« premišljena, jugoslovansko državotvorna, brez narekovajev, ali pa je znamenje inferiornosti, preplašeno in godrnjavo odratovanje? In če je to drugo, ali je manj jugoslovanska od venomernega glasnega govorjenja o piemontstvu, pa hkratnega izmikanja realnim obveznostim in odgovornostim? Kaj je resnična Jugoslavija?

Ob teh vprašanjih me preprosto obide stiska in raje ta čudaški esej končam, dodam pa Kersnikovo melanholično tožbo: »Skoraj vselej, kadar sem napisal skromno povest, pripetilo se mi je, da je bil po nji razžaljen ta ali oni. — In vendar sem imel vselej pošteno voljo govoriti in slikati samo resnico...«

V pokoj je odšla Nežka Češnovar iz Aera Medvode

Prve dni letošnjega leta je tiho odšla v pokoj NEŽKA ČEŠNOVAR – snajlika in žal tudi zadnja domačinka.

Nežka se je rodila pred dobrimi 60 leti v majhni vasi Govejek nad Medvodami. Svojo mladost je preživljala na veliki kmetiji v številni družini. Po končani osemletki je ostala doma v pomoč staršem, saj so se sestre in bratje poročili in razkropili po svetu. Komur je uspelo priti v dolino se v hribe ni več vrnil, saj ga je na kmetiji čakalo predvsem težko delo. Kljub vsem težavam in obilici dela pa je Nežka le vztrajala. Leta 1963 pa je tudi njej uspelo priti v dolino, poročila se je v vas Rakovnik na manjšo kmetijo, saj bi brez kmečkega dela težko shajala.

Ker je bil njen novi dom blizu tovarne in ker denarja pri hiši ni bilo na pretek, se je leta 1973 zaposlila v naši tovarni. Njene sodelavke so bile domačinke iz okolice Medvod, med seboj so se dobro razumele, zato je rada hodila na »šiht«, čeprav je bilo delo snažilke pred leti dosti težje kot je sedaj. Ni bilo sodobnih čistil, sesalcev, pri delu je bilo treba uporabljati roke dosti bolj kot danes. Vrlini, ki sta jo hitro teče in njene sodelavke so odhajale ena za drugo, tako je nazadnje ostala sama. Res so prihajale nove, mlajše, toda razlika v letih, pa druge navede in običaji jih tudi pri delu niso zblížale, tako se zadnja leta v tovarni ni dobro počutila, zato je odšla v pokoj prav rada.

Čistila je po vseh oddelkih tovarne, od uprave do proizvodnih obratov, zato smo vsi dobro poznali njeno prihodnost in skromnost. Vrlini, ki sta jo spremljali skozi ne posebno lahko življenje. Zato ji ob odhodu v pokoj zaželim predvsem zdravja in miru ter nazadnje počitka, vendar dobro vemo, da brez dela tudi v jeseni življenja ne bo mogla.

C. R.

AERO

Tudi gornišтво je ustvarjalno delo

Pa ne zaradi tiste magične meje dveh tisočakov ali zato, ker nimaš kaj početi. Ljudje pač venomer težijo za napredkom, a napredek je, žal vsaj za nas, uresničevanje utopij: »Trudim se in trudim, da dosežem vrh gore. Ko pridem nanjo, me namesto občutka sreče, obda malodušje. In za trenutek se zamislim, ko pogledam v daljo in vidim drugi višji vrh, na katerega moram splezati. Kaj se spleča? Biti na tem ali onem vrhu? Kje je plačilo, nagrada?«

Da. Ideje niso vedno nekaj uresničljivega, lepega in dobrega. Dejanske, čutom dostopne stvari, so samo nepopolni posnetki le-teh. Zato pa je nesmrtno človekovo ustvarjalno delo, ustvarjalni odnos, ki se šele skozi čas prelevi v sožitje doseženega in resničnega. Radovednost in ustvarjalnost lahko uničiš ali preprečiš, premagaš ju nikoli. Od tod morda pojmovanje, da je napredek uresničevanje praznega upa – utopije.

Ko se človek prvič odpravi v gore, še ne ve, kaj je na njih tako posebnega. Niti ne ve, kaj lahko doživi na tej poti. Vodita ga pač radovednost in družabništvo. Dobrega planinca ne bodo izdali črni oblaki, niti oprema, kaj šele, da bi skrenil z markirane poti. In če si to dovoli, to zagotovo stori zavestno.

Naj gre za šport, modo ali za slučajno muhavost, na svoji poti po planinah se bo srečeval z vtisi, ki se neprenehoma spreminjajo in ga izpolnjujejo. Kakor, da bi si hotel поближе ogledati ta likovna dela narave, smelo hiti z njimi navzgor. Vzame si čas za počitek, sprostitvev in okrepčilo. Morda se za trenutek spozabi in razumsko uredi svoja čustva, da bi si svoje občutke shranil za kasnejše dni. Tudi s fotoaparatom ali beležko.

A... radovednost ga premaguje.

Bliža se cilju. Vrh je osvojen.

Tedaj človek manj laska samemu sebi. Vzdigujoč se nad prostranstvi gora je srečen, da je dosegel tisto, kar zmore večina drugih ljudi. Pri tem pa ne ostane slep in gluhi. Še več. Misli, ki kot strele švigajo med resničnim in neresničnim, postanejo ostre in natančne.

Zato z gorami bodi sam. Tedaj svoje sreče ne boš razvrednotil z neresničnimi merili in se ne boš podredil mislim drugih. Le gore ti bodo pustile, da vztrajaš pri uresničevanju svojih ciljev. Tu obstaja poseben odnos. Med tabo in tvojim uspehom, med tvojo srečo in gorami. V tišini med očaki spoznaš, da je spoštovanje globoko zamrznjena ljubezen, ki jo zmores

tudi ti. Le naučiti se moraš reči: »Če sem zmagal, tedaj sem zmagovalc, če sem izgubil, sem poraženec.«

Prepričaj se, da te tudi junaštvo naredi vrednega, in da tudi ti zaslužiš spoštovanje... in ljubezen.

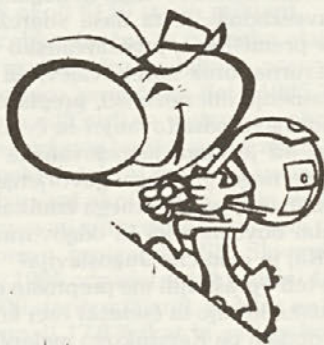
Ali ni to plezanje v gore podobno življenju? Doseganju življenjskega cilja, ideala, za katerega bi se moral boriti vsak. Je torej sreča, ki izhaja iz dela, truda in kreativnega odnosa do življenja na daljši rok, kot bi se strokovno hladno izrazil sociolog ali psiholog.

Pri tem pa se ne moremo izogniti rizikom in napakam, med katere spada tudi gizdavost. Takšni ljudje podrejajo svoje želje potrebam drugih, da bi dokazali, kako lahko so nagajeni drugače. Sicer pa govorijo: »Nikoli, to ni zate, zakaj bi torej poskušal.« Ne izrečejo pa nobene besede drugim v prid, temveč se tolčejo po prsih zaradi doseženega, četudi na majavi podlagi. Z vlečnico ali kako drugače. Zaradi čutenja ogroženosti razvrednotijo ideje in potrebe drugih; češ: »Gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor«.

Zagotovo pa ustvarjalni delavci in uspešni atleti pogosto razmišljajo o svojem uspešnem prihodu že vnaprej. To jim daje navdih in moč, da prebrodijo marsikatero oviro pri doseganju svojih in družbenih ciljev. Le da na tej poti ni ovira človekova osmišljena nečimernost, temveč je prisotno tovarištvo in nenehno odkrivanje. Tudi samega sebe – gorniki in planinci!

Za to pa je potrebna tudi sposobnost, da se spoznaš kot osebnost, ki si je vedno znala sama poiskati svojo pot v zmesi oblikovanih vrednot. To so junaštvo, poštenost in ustvarjalnost. Nerazdružljivi so in kot takšni daleč od utopije.

Pripravil:
Emil Pukmeister

Prijazno pismo iz Bosne

Malo pred koncem lanskega leta smo v uredništvu prejeli pismo Branka Mučiča iz Konjice. Napisal nam je

več misli in ugotovitev o uporabnosti naših proizvodov, ki bodo prav gotovo zanimive tudi za naše bralce in sodelavce. Njegovo pismo objavljamo v celoti.

Dragi tovariši!

V več kot štiridesetih letih dela in zdaj v pokoju že sedem oz. osem let je bilo moje delo vedno nekako povezano z matricami raznih proizvajalcev, kot npr. Aero, Karbon, Dania, Kores in drugimi. Če si želel odlično kopijo, je bila vedno iskana tista iz uvoza, kot sta Dania in Kores, v zadnjih petih, šestih letih pa se je z Aero matrico iskanje matric iz tujine končalo.

Zdaj kot upokojenec, pri šestinšestdesetih letih, v manjšem obsegu opravljam strojepisne usluge in usluge pri razmnoževanju matric za nekatere delovne in druge organizacije v mojem mestu Konjicu. S tem delom si malce izboljšujem svoj upokojenski standard, obenem pa se vam oglašam s čestitkami za doseženo visoko kakovost vaše matrice aerotype 88 – ki bi jo vsekakor rad priporočil vsem potrošnikom v Jugoslaviji. Dejal bi, da zdaj ni več potrebno iskanje matric iz uvoza, saj se z Aerovo matrico resnično doseže enaka oz. odlična kakovost kopij. Enako velja za barvo za razmnoževanje. Če se le spomnim let 1981, 1982, 1983 in mislim še leta 1984, ko je bilo v tubi toliko vode kolikor barve, in kako umazan je bil izgled razmnoženih materialov, sem kar slabe volje.

Vendar se je vse srečno izteklo, tako kot z matricami. Zdaj je vaša barva za razmnoževanje prav tako zelo kakovostna in nanjo ne more biti pripomba. Ni vodena, ne pregosta, je prav takšna, kakršno si lahko želimo pri delu. Enake pohvalne besede sem slišal tudi od delavcev v administraciji, ki pri delu uporabljajo vaše proizvode. Vaš delovni kolektiv je lahko ponosen in vaše radijske in TV reklame zares niso le »reklame«, ampak tisto pravo zagotovilo visoke kakovosti vaših proizvodov.

S svojim pisanjem vam ne želim las-kati in pri tem tudi nimam kakšnih posebnih interesov. To sem storil s poštenim namenom in željo, da vam čestitam za visoke dosežke v proizvodnji in da nas tudi v prihodnje oskrbuje s tako kakovostnimi proizvodi, ki so nadomestili drage izdelke iz uvoza.

Vsem vašim delavcem, tehnologom in inženirjem, pa tudi vsem, ki bijejo bitko za kakovostno proizvodnjo in kakovostne proizvode, in vašim družinam, želim srečo v letu 1989.

Branko Mučič
upokojenec – Konjica
(Iz srbohrvaščine priredil
Tone Škerbec)

Mirovne sile Združenih narodov

Mirovne sile so ob koncu leta 1988 prejele Nobelovo nagrado za mir. Med nalogami, za katere je zadolžena Organizacija združenih narodov, ni nobena pomembnejša od ohranjanja miru v svetu, kjer imajo mirovne sile – modre čelade še kako pomembno vlogo.

Mirovne operacije so se pojavile na mednarodni sceni šele po koncu II. svetovne vojne, namenjene pa so vzpostavljanju nadzora in reševanja sporov med sovražnimi državami ali med sovražno razporejenimi skupinami znotraj ene države.

Mirovna operacija mora:

- potekati pod mednarodnim poveljstvom,
- potekati s soglasnostjo zainteresiranih strani,
- predstavljati mehanizem, katerega cilj je pomagati pri vzpostavitvi nadzora in razreševanja sporov, ki pa jih mirovne operacije same po sebi ne morejo rešiti.

Združeni narodi niso edina organizacija, ki lahko prevzema akcije za vzpostavitev miru. To nalogo občasno prevzemajo nekatere regionalne organizacije.

Prva mirovna operacija Združenih narodov se je izvajala po letu 1948, ko je varnostni svet proglasil ustavitev ognja v prvi arabsko-izraelski vojni. Grof Bernardotte, ki je bil v tem času predsednik Združenih narodov v Palestini, je zaprosil varnostni svet, naj pošlje vojaške opazovalce, ki bi mu pomagali pri nadzoru prekinitve bojev. Poslana je bila neoborožena opazovalna skupina. Prva oborožena enota je nastala na predlog generalnega sekretarja Daga Hammarskjolda in kanadskega zunanjega ministra Lesterja Pearsona, 1956. leta za časa sueške krize.

Do sedaj je bilo skupaj 15 mirovnih operacij. V osmih so sodelovale neoborožene opazovalne skupine, v sedmih pa oborožene.

Med sedmimi tekočimi operacijami, izvajajo 4 opazovalne skupine, 3 pa oborožene sile. To so:

– ORGANIZACIJA ZA NADZOR PREMIRJA (UNTSO):

ustanovljena 1948. leta, pripadniki (300 vojakov iz 17 držav) pa so razporejeni po raznih točkah, kjer prihaja do sporov med Izraelom in njegovimi arabskimi sosedi.

– VOJAŠKA OPAZOVALNA SKUPINA ZDRUŽENIH NARODOV V INDIJI IN PAKISTANU (UNMOGIP):

ustanovljena 1949. leta, zaradi nadzora prekinitve sovražnosti med Indijo in Pakistanom v Kašmirju. Sestavlja jo 36 vojakov iz 12 držav.

– MISIJA DOBRE VOLJE ZDRUŽENIH NARODOV V AFGANISTANU IN PAKISTANU (UNGO-MAP):

poslana maja 1988 z nalogo pomagati v izvrševanju določenih pogledov Ženevskega sporazuma, ki se nanašajo na Afganistan – 51 vojakov iz 10 držav.

– VOJAŠKA OPAZOVALNA SKUPINA NARODOV ZA IRAK IN IRAN (UNIIMOG):

ustanovljena avgusta 1988 zaradi nadzorovanja premikanja sovražnosti in umika enot po Resoluciji varnostnega sveta 598 iz leta 1987. Sestavlja jo 350 vojakov in približno 500 pomožnega osebja iz 26 držav.

– VOJAŠKE SILE ZN NA CIPRU (UNFICYP):

ustanovljena 1964, da bi preprečila medsebojne obračune lokalnih skupin. Od leta 1974 se ukvarja z nadzorom tampon zone med obema sprtnima stranema. Sestavlja jo 2100 vojakov iz 8 držav.

– OPAZOVALNE SKUPINE ZDRUŽENIH NARODOV ZA DEANGAŽIRANJE (UNDOF):

leta 1974 ustanovljena zaradi nadzora spoštovanja sporazuma o deangaziranju med izraelskimi in sirijskimi enotami na Golanskem višavju.

– ZAČASNE SILE ZDRUŽENIH NARODOV V LIBANONU (UNIFIL):

ustanovljene 1978. leta z namenom omogočiti umik izraelskih enot iz Libanona in ponovno vzpostaviti mednarodni mir in varnost med dvema državama ter pomagati utrditi oblast centralne vlade. 5000 vojakov iz 9 držav.

Pripravila:
Anita Žoher

Iz delovanja kluba OZN

V novembru in decembru je potekala prodajna UNICEF akcija. Delavci Aera so tudi tokrat kupili precej izdelkov, katerih zbrana sredstva so namenjena za pomoč otrokom. Prodano je bilo okoli 300 kompletov čestitk, 500 velikih vrečk in 160 sestavljenk – v skupni vrednosti 3.115.000 dinarjev.

Med člani kluba smo izvedli tudi anketo z namenom, da se člani odločijo o letošnjih ekskurzijah, o temah predavanj z mednarodnega področja ter o novih aktivnostih kluba. Vrnjenih je bilo malo anketnih listov – le 31 % članstva se je potrudilo in anketo izpolnilo. Na osnovi rezultatov ankete smo v predsedstvu odločili, da v letošnje letu organiziramo dve ekskurziji: spomladi v SSSR in jeseni po Jugoslaviji, zagotovili bomo tudi vsaj en obisk kulturne prireditve mednarodnega

značaja, ostale stalne akcije pa ostanejo nespremenjene.

Prejeli smo brošure, kjer so objavljeni vsi temeljni dokumenti s področja človekovih pravic in svoboščin. Če vas zanima omenjena tema, si lahko brošure sposodite pri: Erni Gologranc (Kocenova), Metki Jazbec (Čopova) in Aniti Žoher (Ipavčeva).

Na zadnji seji predsedstva kluba smo se odločili, da pristopimo k hranilški službi Aero, tako bomo odslej bogatili naša sredstva kar v Aeru.

V mesecu februarju bomo članom kluba OZN odtegnili letno članarino v višini 10.000 din.

Razpisali smo program letošnje prve ekskurzije – in to v SSSR. Najprej smo želeli obiskati predvsem azijski del SSSR, vendar je to predrag za logaj za nas, na osnovi prejetih ponudb smo se nato odločili za različico: MOSKVA – LENINGRAD – HELSINKI. Potovanje bo trajalo 8 dni, izvedli pa ga bomo ob koncu meseca aprila.

Anita Žoher

Splošna deklaracija človekovih pravic

10. decembra je minilo 40 let odkar je Generalna skupščina OZN sprejela **DEKLARACIJO ČLOVEKOVIH PRAVIC**. Njena vsebina mnogim ni prav dobro poznana, zato jo, zaradi njene nedvomne aktualnosti, objavljamo.

Desetega decembra 1948 je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela in razglasila Splošno deklaracijo človekovih pravic. Njeno celotno besedilo je natisnjeno na sledečih straneh. Po tem zgodovinskem dejanju je naročila Skupščina vsem državam članicam, da priobčujejo besedilo Deklaracije in »da storijo vse, da se širi, izbeša, bere in pojasnjuje predvsem v šolah in drugih vzgojnih zavodih vseh držav in ozemelj ne glede na njihovo politično ureditev«.

Uradno besedilo Deklaracije je na razpolago v uradnih jezikih Združenih narodov: angleščini, francoščini, kitajščini, ruščini in španščini.

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

UVOD

Ker pomeni priznanje prirojenega človeškega dostojanstva vseh članov človeške družbe in njihovih enakih in neodtujljivih pravic temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu;

ker sta zanikanje in teptanje človekovih pravic pripeljala do barbarskih dejanj, žaljivih za človeško vest, in ker je bila stvaritev sveta, v katerem bi imeli vsi ljudje svobodo govora in verovanja in v katerem ne bi živeli v strahu in pomanjkanju, spoznana za najvišje prizadevanje človeštva;

ker je nujno potrebno, da se pravice človeka zavarujejo z močjo prava, da človek ne bi bil prisiljen zatekati se v skrajni sili k uporabi zoper tiranijo in nasilje;

ker je nujno potrebno pospeševati razvoj prijateljskih odnosov med narodi;

ker so ljudstva Združenih narodov ponovno potrdila svojo vero v temeljne človekove pravice in dostojanstvo in vrednost človekove osebnosti, v enakopravnost moških in žensk in se odločila, da bodo podpirala družbeni napredek in ustvarjanje boljših življenjskih pogojev v večji svobodi;

ker so se vse države članice zavezale, da bodo, v sodelovanju z Združenimi narodi, pospeševale splošno in resnično spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin;

ker je skupno razumevanje teh pravic in svoboščin največjega pomena za popolno uresničitev te zaveze,

GENERALNA SKUPŠČINA razglasa

TO SPLOŠNO DEKLARACIJO ČLOVEKOVIH PRAVIC kot skupen ideal vseh ljudstev in vseh narodov z namenom, da bi vsi organi družbe in vsi posamezniki, vedno v skladu s to deklaracijo, pri pouku in

vzgoji razvijali spoštovanje do teh pravic in svoboščin ter s postopnimi državnimi in mednarodnimi ukrepi zagotovili in zavarovali njihovo splošno in resnično priznanje in spoštovanje, tako med narodi držav članic samih, kakor tudi med ljudstvi ozemelj pod njihovo oblastjo.

1. člen. Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje.

2. člen. Vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, ki so razglašene s to deklaracijo, ne glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno pripadnost, premoženje, rojstvo ali kakršnokoli drugo okoliščino. Nadalje ni dopustno nikakršno razlikovanje glede na politično ali pravno ureditev ali mednarodni položaj dežele ali ozemlja, ki mu kdo pripada, pa naj bo to ozemlje neodvisno, pod skrbništvom, nesamoupravno ali kakorkoli omejeno v svoji suverenosti.

3. člen. Vakdo ima pravico do življenja, do prostosti in do osebne varnosti.

4. člen. Nikogar se ne sme imeti niti v suženjstvu niti v podložništvu; suženjstvo in trgovina s sužnji v kakršnikoli obliki sta prepovedana.

5. člen. Nikogar se ne sme mučiti ali z njim surovo, nečloveško ali ponižujoče ravnati.

6. člen. Vsakdo ima povsod pravico do priznanja pravne sposobnosti.

7. člen. Vsi so enaki pred zakonom, vsi, brez diskriminacije, imajo pravico do enakega pravnega varstva. Vsi imajo pravico do enakega varstva pred sleherno diskriminacijo, ki bi kršila to deklaracijo, kakor tudi pred vsakim škujanjem k takšni diskriminaciji.

8. člen. Vakdo ima pravico do učinkovitega pravnega sredstva pri pristojnih državnih sodnih oblasteh proti dejanjem, ki kršijo temeljne pravice, priznane mu po ustavi ali zakonu.

9. člen. Nihče ne sme biti samovoljno zaprt, pridržan ali izgnan.

10. člen. Vsakdo je pri odločanju o njegovih pravicah in dolžnostih in v primeru kakršnekoli kazenske obtožbe zoper njega upravičen ob polni enakosti do pravičnega in javnega obravnavanja pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem.

11. člen. (1) Vsakdo, ki je obtožen kaznivega dejanja, ima pravico, da velja za nedolžnega, dokler ni spoznan za krivega v skladu za zakonom o javnem postopku, v katerem so mu dane vse možnosti, potrebne za njegovo obrambo.

(2) Nihče ne sme biti spoznan za krivega kateregakoli kaznivega dejanja zaradi kakršnegakoli ravnanja ali opustitve, ki v času storitve ni bilo kaznivo dejanje, po

notranjem ali mednarodnem pravu. Prav tako se ne sme izreči strožja kazen od tiste, ki je bila predpisana v času storitve kaznivega dejanja.

12. člen. Nikogar se ne sme nadlegovati s samovoljnim vmešavanjem v njegovo zasebno življenje, v njegovo družino, v njegovo stanovanje ali njegovo dopisovanje in tudi ne z napadi na njegovo čast in ugled. Vsakdo ima pravico do zakonskega varstva pred takšnim vmešavanjem ali takšnimi napadi.

13. člen. (1) Vsakdo ima pravico do svobodnega gibanja in izbire prebivališča znotraj meja določene države.

(2) Vsakdo ima pravico zapustiti katerokoli državo, vključno svojo lastno, in vrniti se v svojo državo.

14. člen. (1) Vsakdo ima pravico v drugih državah iskati in uživati pribežališče pred preganjanjem.

(2) Na to pravico se ni mogoče sklicevati v primeru pregona, ki dejansko temelji na nepolitičnih kaznivih dejanjih ali dejanjih, ki so v nasprotju s cilji in načeli Združenih narodov.

15. člen. (1) Vsakdo ima pravico do državljanstva.

(2) Nikomur se ne sme samovoljno vzeti državljanstvo ali zakonita pravica do spremembe državljanstva.

16. člen. (1) Polnoletni moški in ženske imajo brez kakršnihkoli omejitev glede na raso, državljanstvo ali vero, pravico skleniti zakonsko zvezo in ustanoviti družino. Upravičeni so do enakih pravic v zvezi z zakonsko zvezo, tako med zakonsko zvezo kot tudi, ko ta preneha.

(2) Zakonska zveza se sme skleniti samo s svobodno in polno privolitvijo obeh bodočih zakoncev.

(3) Družina je naravna in temeljna celica družbe in ima pravico do družbenega in državnega varstva.

17. člen. (1) Vsakdo ima pravico do premoženja, tako sam, kakor tudi skupno z drugimi.

(2) Nikomur ne sme biti premoženje samovoljno vzeto.

18. člen. Vsakdo ima pravico do svobodne misli, vesti in veroizpovedi; ta pravica zajema svobodo spreminjati prepričanje in vero kakor tudi nujno svobodno, javno ali zasebno izražanje, bodisi posamezno ali v skupnosti z drugimi, s poučevanjem, v praksi, z bogoslužjem in opravljanjem obredov.

19. člen. Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja in izražanja, včevši pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svoje-

ga mišljenja, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnikoli sredstvi in ne glede na meje.

20. člen. (1) Vsakdo ima pravico do svobodnega in miroljubnega zbiranja in združevanja.

(2) Nikogar se ne sme prisiliti k članstvu v katerikoli društvu.

21. člen. (1) Vsakdo ima pravico sodelovati pri opravljanju javnih zadev svoje države bodisi neposredno ali po svobodno izbranih predstavnikih.

(2) Vsakdo ima pod enakimi pogoji pravico do javnih služb v svoji državi.

(3) Volja ljudstva je temelj javne oblasti; ta volja se mora izražati v občasnih in poštenih volitvah, ki morajo biti splošne ob načelu enakosti in tajnega glasovanja ali po kakšnem drugem enakovrednem postopku, ki zagotavlja svobodo glasovanja.

22. člen. Vsakdo ima kot član družbe pravico do socialne varnosti in pravico do uživanja, s pomočjo prizadevanj svojih skupnosti in mednarodnega sodelovanja in v skladu z ureditvijo in sredstvi neke države, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, nepogrešljivih za njegovo dostojanstvo in svoboden razvoj njegove osebnosti.

23. člen. (1) Vsakdo ima pravico do dela in proste izbire zaposlitve, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred nezaposlenostjo.

(2) Vsakdo ima, brez kakršnekoli diskriminacije, pravico do enakega plačila za enako delo.

(3) Vsakdo, kdor dela, ima pravico do pravične in zadovoljive nagrade, ki zagotavlja njemu in njegovi družini človeka vreden obstoj in ki naj se po potrebi dopolni z drugimi sredstvi socialnega varstva.

(4) Vsakdo ima pravico sodelovati pri ustanavljanju sindikata ali pridružiti se sindikatu za zavarovanje svojih interesov.

24. člen. Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa, vključno z razumno omejitvijo delovnih ur, in pravico do občasnega plačanega dopusta.

25. člen. (1) Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blagostanje, vključno hrano, obleko, stanovanje, zdravniško oskrbo in potrebne socialne usluge; pravico do varstva v primeru nezaposlenosti, bolezni, delovne nezmožnosti, vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja neodvisnih od njegove volje.

(2) Materinstvo in otroštvo sta upravičena do posebne skrbi in pomoči. Vsi otroci, bodisi da so rojeni kot zakonski ali zunaj zakonske skupnosti, uživajo enako socialno varstvo.

26. člen. (1) Vsakdo ima pravico do izobrazbe. Izobraževanje je brezplačno vsaj na začetni in temeljni stopnji. Šolanje na začetni stopnji je obvezno. Tehnično in poklicno šolanje mora biti splošno dostopno. Višje šolanje mora biti na osnovi doseženih uspehov vsem enako dostopno.

(2) Izobrazba mora biti usmerjena k polnemu razvoju človekove osebnosti in utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pospeševati mora razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi in med rasnimi in verskimi skupinami ter pospeševati dejavnost Združenih narodov za ohranitev miru.

(3) Starši imajo prvo pravico do izbire vrste izobrazbe za svoje otroke.

27. člen. (1) Vsakdo ima pravico prosto se udeleževati kulturnega življenja svoje skupnosti, uživati umetnost in sodelovati pri napredku znanosti in biti deležen koristi, ki iz nje izhajajo.

(2) Vsakdo ima pravico do varstva moralnih in premoženjskih koristi, ki izhajajo iz kateregakoli znanstvenega, književnega ali imetniškega dela, katerega avtor je.

28. člen. Vsakdo je upravičen do družbenega in mednarodnega reda, v katerem se lahko v polni meri uresničujejo pravice in svoboščine, določene v tej deklaraciji.

29. člen. (1) Vsakdo ima dolžnosti do skupnosti, v kateri je edino mogoč svoboden in popoln razvoj njegove osebnosti.

(2) Pri izvajanju svojih pravic in svoboščin je vsakdo podvržen samo takšnim omejitvam, ki so določene z zakonom, katerih izključni namen je zavarovati obvezno priznanje in spoštovanje pravic in svoboščin drugih ter izpolnjevanje pravičnih zahtev morale, javnega reda in splošne blaginje v demokratični družbi.

(3) Te pravice in svoboščine se v nobenem primeru ne smejo izvajati v nasprotju s cilji in načeli Združenih narodov.

30. člen. Nobene določbe te deklaracije se ne sme razlagati tako, kot da iz nje izhaja za državo, skupino ali posameznika kakršnakoli pravica do kakršnegakoli delovanja ali dejanja, ki bi hotelo uničiti v njej določene pravice in svoboščine.

Tiskarsko delo se na Zahodu vse bolj seli v uredništva

Delo v uredništvu ne bo nikoli več takšno, kakršno je bilo nekoč... To je le ena od tem s posvetov na letošnjem kongresu mednarodnega združenja časopisnih hiš (IFRA, v Frankfurtu od 1. do 4. novembra). Misel je bila povsem v sozvočju z geslom kongresa in tradicionalne razstave (198 razstavljalec n 15.000 kvadratnih metrih): PC in časopisi. Zaradi čedalje hujše konkurence drugih medijev morajo namreč vsi tisti, ki v razvitem delu sveta živijo od časopisov, zapirati pisalne stroje v škatle, spravljati cicerometre v predal, odrivati metrske in montažne mize v kot in zaklepati klasične fotografske temnice. Skratka, opreti se morajo na tehnologijo t. i. četrte elektronske generacije in se pridružiti revoluciji, ki jo je v Evropi z velikansko investicijo in korenito reorganizacijo začel britanski časopisni magnat Rupert Murdoch.

V ZRN bo 31. decembra 1988 nehal veljati 2. člen kolektivne pogodbe o plačah zaposlenih v računalniško podprtih tekstnih sistemih. Člen je namreč določal, da smejo nekatera časopisna dela, npr. korigiranje besedil, metiranje in oblikovanje malih oglasov, opravljati samo kvalificirani kadri grafične industrije. Toda vse krajši inovacijski cikli na vseh tehniških področjih so zameglili monopol nad mnogimi opravili in vse večji segmenti tehnološkega procesa prehajajo v roke urednikov in novinarjev. »Vsakdanji čudež«, kot so v malce hektičnem svetu novinarske in tiskarske naglice nekdanj rekli izidu dnevnika, polagoma postaja hladno in precizno krmljen industrijski proces.

Značilen primer izkoristka možnosti nove tehnologije je škotski dnevnik Independent. Pred dobrima dvema letoma je pogumno vrgel rokavico na tistem trgu kakovostnega tiska, ki so ga obvladovali veterani Times, Guardian, Financial Times in Daily Telegraph. Mnogi poznavalci so tedaj skeptično zmajevali z glavo in celo v škotskem uredništvu so ob drugi obletnici priznali, da je bilo največ, kar so ob splavitvi pričakovali, tiho upanje, da bo tedaj, ko bo zmanjkalo denarja, dnevnik kupil kak »bolj ali manj naklonjen lastnik«. Toda letošnjega septembra je Independent dosegel rekordno dnevno naklado 395.000 izvodov... V ozadju tega »čudeža«: vse časopisno gradivo priteka iz 200 terminalov in 80 osebnih računalnikov IBM, nakar besedilo in slika obdelujejo na zaslonih macintoshov, IBM PC, skenerjev in drugih najsoodobnejših elektronskih delovnih postaj, povezanih v sistem firm Berthold in Scitex.

Na drugi strani oceana, v ameriški metropoli Chicago, se je podoben »čudež«: posrečil dnevniku Chicago Tribune. V zadnjih dveh letih je kar za 560 odstotkov povečal število barvnih oglasov! Gospodarski razcvet, ki ga doživlja dobršen del Zahoda, namreč sili k vse močnejšemu oglaševanju in časopise mora na obeh straneh Atlantika povečevati število strani (kot spremljajoč pojav je npr. za Veliko Britanijo značilna strma rast uvoza rotacijskega

papirja). Že sam obseg oglašnega gradiva zahteva hitrejšo in cenejšo tehnologijo, dodatna spodbuda za uvajanje novih orodij in postopkov pa je seveda neizprosna konkurenca televizijske reklame.

Chicago Tribune – naj mimorede pove-mo, da si je lani priboril naslov grafično najbolj kakovostnega časnika v kategoriji večjih metropolnih dnevnikov – je tehnologijo tako posodobil, da na primer črno-bele in barvne fotografije, namenjene za strani z najbolj aktualnimi gradivi, pošilja že obdelane iz sedeža uredništva v tiskarno po mikrovalovni anteni. Tudi njegovo elektronsko osrčje je Scitexov sistem in je ena največjih tovrstnih konfiguracij v Severni Ameriki (podobni imata Boston Globe in New York Times): dve barvni delovni postaji, tri izhodne naprave, štiri komunikacijske delovne postaje, 13 centralnih procesnih enot – vse to povezano s kopico vhodnih in perifernih strojev.

Milijoni člankov v »glasbeni skrinji«

Časopisna »perestrojka« je zajela prav vse dejavnosti, povezane z zbiranjem, tiskanjem in razpečevanjem tiskanega gradiva. Kako daleč je že segla inovativnost, sta na frankfurtskem kongresu nazorno pokazala tandema Agfa-Gevaert in Hell-Xenotron. Čeprav sta razstavljala v isti dvorani, oddaljena drug od drugega za lučaj kamna, sta svoje naprave povezala prek satelita. In barvna fotografija, ki so jo strokovnjaki Alfa Graphica, Aglinega oddelka za komunikacijske sisteme, obdelali s skenerjem, je v nekaj sekundah pri Hellu dobila obliko filmov, kakršni so potrebni za tisk.

Povezovanje gigantov je nasploh značilno za nove integrirane sisteme v sodobni časopisno-grafični dejavnosti. Trio Siemens-Hell-Xenotron je recimo razvil NewsPlan, različico sistema ChromaCom, s katero je moč tako rekoč za eno samo mizo izoblikovati vso stran dnevnika, stiskane v štiribarvni tehniki. Barvna fotografija obiskovalcev, ki so si ogledovali demonstracijo, se je v približno četrto ure znašla na stiskani naslovnici: posneta na samem kraju, skenirana, ustrezno pomanišana in retuširana ... vse to po kratkih trzajih računalniške miške in plesu tehničnih prstov po tipkovnici.

Vsi, ki imajo karkoli opraviti s časopisno-grafično dejavnostjo, od tiskovnih agencij do fotokemične in fotoelektronske reprodukcije, hitijo klasične metode in opremo zamenjevati z novimi. Tipičen primer je dokumentacijski sistem Opal, ki ga ponuja britanska firma Harland Simon. kdor je bil vsaj enkrat v dokumentacijskih prostorih srednje velike časopisne hiše – labirintu omar, predalov, debelih map in predvsem porumenelega papirja – bi ostrmel ob pogledu na »juke-box«, glasbeno skrinjo, kot pravijo srcu britanskega sistema. V tej omarici, povezani z računalniškimi enotami in laserskimi tiskalniki, so posebne plošče, nič kaj večje in debelejšje od največjih gramofonskih plošč, nanje pa so lasersko zapisani vsi podatki s klasičnega časopisnega izreza: naslov članka, besedilo, slika, ime časopisa, datum objave. Na eno ploščo je moč shraniti ... do 30.000 povprečno dolgih člankov! In softversko podprti sistem je tako »prijazen do uporabnika«, da pri iskanju podatkov ne potrebuje tako rekoč nobenega računalniškega zna-

nja. V eni minuti smo recimo na zaslon priklicali vse tri članke, k londonskega Daily Expressa, ki so jo predstavili na razstavi, je v enem samem prostoru poleg »glasbene skrinje« 20 monitorjev in štirje tiskalniki, osebja pa minimalno, saj lahko novinarji sami brez težav dobijo vse, kar potrebujejo. Nekaj povsem drugega, pač gledano v optiki jugoslovanskih plačilnih možnosti, je seveda cena: okroglo 4,5 milijona DEM.

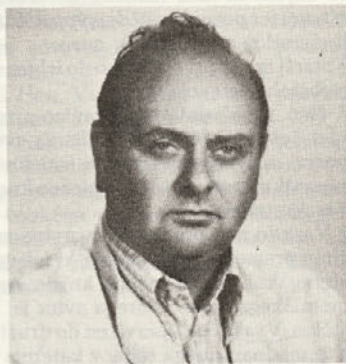
Prava revolucija so vendarle – ljudje

Nova časopisno-grafična tehnologija, uvajana zaradi prihrankov časa in denarja ter večje kakovosti izdelkov, kar seveda pomeni več zaslужka, se zlasti laiku sicer zdi magična, vendar njena bistvena prednost sploh ni tehniške narave. Dragocena je namreč predvsem zato, ker v temeljih preoblikuje dejavnost, ki se že od Gutenbergovih časov pravzaprav v bistvu sploh ni spremenila. Klasični postopek nastajanja časopisa je bil sekvenčen in zato počasen in drag: najprej je novinar napisal besedilo, potem so lektorji, redaktorji, uredniški tekst pregledali in uredili, nato je stavec izdelek pretipkal, korektor je popravil

stavčeve napake, stavec je vsaj še enkrat poskrbel za korekturo, potem so prišli na vrsto materji pa montažerji itd. Elektronski mrežni sistem pa omogoča, da vsi ti procesi tečejo paralelno, veliko vmesnih členov ni več potrebnih (stavljenje in korekture, recimo, opravijo že v uredništvu), prožnost dela se poveča, saj je v zadnjem hipu moč bliskovito preoblikovati vse glavne strani, skratka, sadovi so časovni prihranki, manjši stroški in boljša kakovost.

Tehnološka revolucija v časopisni dejavnosti pa vendarle ne pomeni, da bodo poslej mnoga grafična opravila prevzemali novinarji in uredniki. Praksa v tujini kaže, da ne bi smelo priti do kakih »stanovskih« ljubosumnosti in spopadov. Grafična industrija je po prvotnih zapletih (značilen primer so bile stavke v Veliki Britaniji) ugotovila, da mora pač pozabiti na »Guttenberga« in svojim časopisnim partnerjem ponuditi takšne tehnološke in organizacijske rešitve, od katerih bosta imeli koristi obe strani. Mogli bi celo reči, da so zahodnjaki na tem področju posegli po formuli pravega »združevanja dela«.

Vilko Novak
Borut Perko

V SPOMIN VLADIMIRJA BUHA

Z resnično žalostjo in tesnobo smo v AERU Tozd Tovarna celuloze in papirja Medvode sprejeli vest, da nas je za vedno zapustil LADO BUH, referent za varnost in varstvo pri delu.

Vladimir Buh je bil rojen leta 1930 v Ljubljani. Po končani osnovni šoli in nižji gimnaziji je leta 1948 diplomiral na tehnični srednji šoli na elektro smeri. Pred prihodom v tovarno je delal pri Republiški gasilski zvezi in pozneje kot predavatelj na Nižji gasilski šoli v Medvodah.

Za gasilstvo ga je oče, kot poklicni gasilec, navdušil že v rani mladosti. Po številnih strokovnih tečajih in izpolnjevanjih je napredoval v gasilskega častnika I. stopnje. Prejel je tudi številna gasilska odlikovanja in priznanja, med drugim odlikovanje gasilske zveze Slovenije, republiško odlikovanje – gasilska plamenica III. stopnje, odlikovanje Mestne gasilske zveze Slovenije in republiško gasilsko odlikovanje I. stopnje.

Tudi v tovarni je bil kot tajnik in nazadnje kot predsednik, duša uspešnega delovanja prostovoljnega gasilskega društva.

Pri svojem poklicnem delu je postavil delo na področju varstva pri delu, požarne varnosti in fizičnega zavarovanja na višjo strokovno raven. Bil je tudi organizator tovarniške civilne in narodne zaščite, kar je opravljal zelo strokovno, saj je bil rezervni kapetan.

Aktivno se je vključeval v delo samoupravnih organov in v družbeno politično delo v tovarni in na terenu.

V tovarni so mu delavci zaupali najodgovornejše funkcije, med drugim je bil predsednik delavskega sveta in sekretar osnovne organizacije ZK, bil pa je tudi član drugih samoupravnih in izvršilnih organov.

Zaradi svojega strokovnega dela in družbenopolitičnih aktivnosti so ga sodelavci spoštovali in cenili. Njegovo 25. letno delo v tovarni je predstavljalo velik prispevek pri razvoju tovarne predvsem na področju varstva pri delu, požarnega varstva in fizičnega zavarovanja. V raznih nujnih primerih, se je vedno med prvimi odzval in prihitel na pomoč v tovarno.

Do sodelavcev je imel tovariški odnos in vedno pripravljen pomagati s svojimi strokovnimi nasveti in neposrednim sodelovanjem. Delo je opravljal vestno in požrtvovalno.

Spomin na našega sodelavca Vladimirja Buha bo ostal trajen med člani kolektiva, predvsem pa med člani gasilskega društva in poklicnimi gasilci.

J. L.

V novem letu naj vam življenje teče po mimi poti, polni smeha, sreče, zdravja in uspehov.

Člani novinarskega krožka
COŠ Fran Roš Celje in tovarišica
M. Konradi

Čestitko so nam poslali člani novinarskega krožka COŠ Fran Roš, Celje.

Za vse želje se jim najlepše zahvaljujemo.

Uredništvo

MOJA NINA

Moja najljubša igrača je punčka. Ime ji je Nina. Imam jo že dolgo. Kupila mi jo je babica, ko sem bila še majhna. Podnevi Nina sedi na blazini. Ko grem spat, jo vzamem k sebi v posteljo.

Lejla Konjič, 2. a
COŠ Fran Roš Celje

ZATO, KER SO BILI SUŽNJI

Bila je ura zgodovine. Tovarišica je odprla redovalnico in začela spraševati tiste, ki jim še ni zaključila ocen.

Pred tablo je poklicala Barbaro. Prišla je in pričela odgovarjati na vprašanja. Nato jo je tovarišica vprašala: »Zakaj sužnji niso mogli biti vojaki?« Barbara je nekaj časa premišljevala, nato pa rekla: »Zato, ker so bili sužnji!«. Pravičen odgovor pa bi bil: »Ker bi se lahko uprli!« Vsi smo se zasmeli, tudi tovarišica.

Mojca Šušterič, 6. b
COŠ Fran Roš Celje

PRIČAKOVANJE ZIMSKIH POČITNIC

Počitnice so najlepši šolski čas. Vsi jih imamo radi. Prepričana sem! Ko so počitnice, lahko lenariš, dolgo spiš, ni se treba učiti, ni treba misliti; skratka, lahko delaš, kar ti je všeč.

Poleti se lahko kopamo in sončimo, pozimi pa smučamo, drsamo, sankamo. Sijajno! Pravi užitek, če se ne poškoduješ.

Najdaljše so poletne počitnice. Takrat je tudi konec starega in začetek novega šolskega leta. Zimskih počitnic ne pričakujemo tako kot novo leto in poletne počitnice, saj so na vrsti že nekaj dni po novoletnih počitnicah.

V petem razredu imamo tudi zimsko šolo in naravi. Mogoče je letos ne bo. Kdo ve? Letos tudi s snegom menda ne bo nič.

In kakšne so zimske počitnice, če ni snega? Ne moremo se smučati, sankati in kepati. Ne moremo narediti sneženega moža in drugih stvari. Res, zelo žalostno bo, če ne bo snega.

Verjemitel! Vsi bomo držali pesti, da ga bo veliko zapadlo. Držite jih tudi vi! Nasvidenjel!

Dušanka Pekarovič, 5. b
COŠ Fran Roš Celje

MOJE RIBICE

Moje ribice niso stare niti eno leto. Vedno, ko gremo ali na Ptuj ali v Ljubljano, jih moram dobro nahraniti. Nimam velikega akvarija.

Imam samo dve ribici. Mamica ni hotela, da bi imela več ribic.

Jaz sem hotela imeti štiri ribice.

Urška Berlič, 2. c
COŠ Fran Roš, Celje

ZAČARANA PRINCESA

Tega je že dolgo. V daljnji deželi je živela najlepša deklica. Bila je princesa. Na čelu je imela srebrno zvezdo. Kadar je jokala, so ji iz oči padali biseri in ne solze.

Živel pa je tudi zlobni čarovnik, ki je zasnubil princeso. Princesa pa ga je zavrnila. Zato jo je začaral v hudobno srno. Ker je bila princesa začarana, je vse ljudstvo nosilo na oblekah žalne trakove. Srna je živela v brlogu, ki so ga čuvali stražarji. Vsako noč je pojedla enega od stražarjev. Tako si nihče ni več upal v njeno bližino.

V deželo pa je prišel tuj princ.

Odločil se je, da bo pazil začarano lepotic. Prvo noč se je princ skril v uro. Srna je začela preklinjati, ker je čutila človeka, a ga ni mogla najti. Drugo noč je bilo podobno, le da se je princ skril v omaro. Tretjo noč pa je bilo drugače. Srne ni bilo v brlogu in princ je legel na njeno ležišče. Ko se je srna vrnila, je le še deset sekund manjkalo do polnoči. Začarana princesa je mladeniču zagrozila, da ga bo raztrgala. Tedaj pa je pričela ura biti polnoč. Zabliskalo se je in zagrmelo. Srna se je spremenila v čudovito deklico. Princ se je v trenutku zaljubil vanjo in jo zasnubil. Naslednji dan sta se poročila. Tudi ljudstvo se je veselilo njune sreče.

Alja Lečnik, 5. a
COŠ Franc Roš, Celje

POSTOPEK DELA

KO SEM KUHAL PUDING

Zelo rad imam puding. In kuhanje pudinga je bila moja prva kuharska umetnija. Takole se je zgodilo.

Bil je deževen in dolgočasen dan. Ko sem prišel iz šole, sem videl, da sem sam doma. »Kaj naj počnem?« sem si rekel. Spomnil sem se, da je v kuhinji še ena vrečka pudinga.

Zelo previdno sem vzel puding in ga stresel v lonček. Dodati sem moral še štiri žlice sladkorja in šest žlic mleka. Ugotovil sem, da je mleka premalo in sem dodal še eno žlico. Preostalo mleko sem dal kuhat. To zmes, ki sem jo naredil, sem moral tako dolgo mešati, dokler ni bila gladka. Komaj sem pričakal, da je mleko zavrelo. Puding sem zvil v mleko. Med tem časom je prišel prijatelj, dolgo sva se pogovarjala. Videl sem dim in mislil sem si, da je kaj drugega, ker na puding nisem pomislil. Ko je prijatelj odšel, sem se vrnil v kuhinjo. Spomnil sem se, da sem na štedilnik zraven pudinga, ki se je kuhala, položil servieto. Puding sem odstranil in ga zvil v posodo.

Čez nekaj časa je prišla domov mama. Servieto sem hitro vrgel v koš. Mama me je vprašala, kaj se je zgodilo. Povedal sem ji resnico.

Aleš Jagodič, 5. b
COŠ Fran Roš, Celje

NA POTEPU SKOZI SANJE

»CIN«, zazvoni nekje blizu vrat. Zdramim se in stopim k vratom. Odprem jih. Pred vrati stoji pritlikavec. Zgrozim se. Še preden uspem kaj ukreniti, me že nekakšna vreča pokrije s temo. Težka roka je prišla za vrh klopčiča, v katerem sem bila zavita. Dvignila me je in odnesla. Položila me je na nekakšno slamo. Pogreznila sem se vanjo. Bila sem trdno zvezana s temo. Iz nje ni bilo izhoda.

Trudila sem se in brcala, se valjala, a tema me je držala privezano. Takrat sem otipala nekaj trdega. Seveda, bile so škarje. Presenečena sem se zagnala na delo. Rezala sem, sekala s škarjami naokrog. Tedaj se je nad mojo glavo prikazala luknjica. Segla sem do nje in jo zatrgala. S težavo sem zlezla iz vreče.

Znašla sem se v prelepi dvorani. Polna je bila prelepih luči, ki so jo krasile. Šla sem naprej in prišla v okroglo sobo. V njej so bile samo okrogle stvari, ki so se kotalile po vsem prostoru. Omara se je stalno odpirala in zapirala od tolikega kotaljenja. Stopila sem k njej in jo ustavila. S strahom sem jo

odprla. Nenaden veter me je posesal v njeno notranjost, ki je bila stokrat večja od njene zunanosti. Na mizi, ki je bila velika za dve moji sobi, so bile same dobrote. Najprej sem poskusila rogljiček, nato presto, bonbone, pijače...

Najedla sem se in nadaljevala pot proti steklenim vratom. Ko sem prišla do njih, so se kar sama odprla. Ko sem stopila čez prag, mi je stotine služabnikov ponujalo pijačo in celo cigarete, ki sem jih odklonila.

Tedaj sem že vsa besna zakričala!

Toda: »CIN« Spet je zazvonilo enako kot prej. In tedaj so se vrata kar sama odprla. Pojavil se je pritlikavec.

Služabniki, kot da bi ponoreli, so se v trenutku vsi zgrudili pred njim na kolena. Otrpnila sem in se nisem mogla premakniti, kaj šele spregovoriti.

Pritlikavec je stopil k meni. V roki je držal staro vrečo. Že me je hotel ujeti, a kot bi trenil, sem se znašla na mehki domači postelji.

Hitro sem spoznala, da je to bil le potep skozi sanje.

Vivian Trebičnik, 6. a
COŠ Fran Roš, Celje

KAJ JE DOMOVINA?

Mi vsi smo domovina, saj bi svojo zemljo skupaj branili, če bi nas napadel sovražnik.

Robi

Domovina je kraj, kjer smo se rodili, kjer so se rodili naši očetje in dedje.

Gorazd

Domovina je dežela, v kateri živim.

Gregor

To je zemlja, pokrajina, ki jo najbolj poznamo.

Klemen

Domovina je naš dom, naša sreča.

Maša

Domovina je dežela, v kateri sem se rodil in v njej živim in vse poznam in sem srečen.

Boštjan

Ko slišim besedo domovina, se spomnim na svoj domači kraj.

Mojca

Domovina je tam, kjer govorijo tvoj materin jezik.

Lucija, 6. r.

Domovina je največ, kar imamo.

Peter, 6. r.

Domovina je kakor mati.

Denisa, 6. r.

Domovine ne bom nikoli zapustil.

Grega, 6. r.

Domovina te nikoli ne zataji.

Mirjana, 7. r.

Za domovino moraš žrtvovati vse.

Kristina, 6. r.

Brez domovine je človek nesrečen.

Uroš, 5. r.

Novinarski krožek
COŠ Fran Roš, Celje

MOJA DOMOVINA

Rada imam svojo domovino, saj je kakor dobro vino.

Svojo ljubezen sem ji poklonila, le da bi me kakor dete ljubila.

Nam več pomeni kakor ves svet, čeprav je skromna kakor poljski cvet.

Mir in ljubezen v njej živita in zanjo se bojita.

Domovina mi je kakor mati, zato je ne bi hotela nikomur dati.

Denisa Bašar, 6. a
COŠ Fran Roš, Celje

MIR

O miru razmišljamo vsi, vsakdo zanj se bori.

Želim si svobodnih dni, kjer sreča se rodi.

Spominjamo se ljudi, ki v boju so pali in življenje za mir dali.

Kaj pomaga nam orožje, raje delajmo orodje, da bomo srečo kovali in ponoči mirno spali.

Boštjan Stražar, 6. a
COŠ Fran Roš, Celje

BESEDA O KNJIGI

Knjiga je naše največje bogastvo. V knjigi je zapisano naše preteklo in sedanje življenje. Iz nje se učimo. Lahko nas pomiri, razburi, nam vzbudi skrita čustva, vzbudi fantazijo, predvsem pa nas lahko mnogo nauči. Knjige so pisali in jih še danes pišejo pisatelji. Tudi naša preteklost, ki ji (zgodovinarji) pravijo zgodovina, se je ohranjevala in potrjevala edinole v knjigah. Splošna uporaba papirja in iznajdba tiska v 15. stoletju sta omogočili, da se je razvila knjiga v današnji obliki.

Tudi sama sem spoznala svojo prvo knjigo v današnji obliki. Imenovala se je Rdeča kapica.

Vendar jaz takrat še nisem znala brati in pisati. Tako sem se s knjigo seznanjala preko slik.

Še vedno rada berem knjige, ni mi pa všeč, če kdo grdo ravna s knjigo, saj je knjiga življenje.

Vivi Trebičnik, 7. a
COŠ Fran Roš, Celje

ZAČETEK ŠOLE

Počitnic je konec. Zopet smo morali vzeti šolske torbe, ki so polne prahu ždele cela dva meseca v kotu. Pokukati smo morali vanje ter z njih pobrisati ves prah, ki se je nabral med počitnicami, ter jih napolniti z novimi zvezki in knjigami.

Zjutraj pa zopet ista pesem kakor pred dvema mesecema. Zgodaj sem moral vstati, se umiti, obleči, zbuditi še svoja brata in opraviti še vse druge podrobnosti. Na poti v šolo sem srečal prijatelje in smo se skupaj odpravili proti šoli. V razredu smo bili vsi nestrpni in radovedni, kdo bo naš razrednik. Napočil je čas, ko se je pojavila povsem nepričakovano tovarišica Mojca Kolin. Povedala nam je, da nas bo učila angleški jezik.

Minevali so dnevi in spoznali smo še mnogo tovarišev in tovarišic in mnogo učilnic.

Upam, da se bo to šolsko leto kar najbolje izteklo.

Uroš Trkaj, 5. a
COŠ Fran Roš, Celje

PRIPRAVE NA SPREJEM CICIBANOV V PIONIRSKO ORGANIZACIJO

Bliža se 29. november, ko bodo cicibani sprejeti med pionirje. Tovarišica mentorica je določila predstavnike pionirskega odreda, ki bodo cicibane naučili pionirsko zaobljubo, jih poučili o tem, kakšen mora biti pionir, kaj mora delati itd. Razdelili smo se v skupine in po dva pionirja sta obiskala vsak oddelek prvega razreda trikrat na teden. V zadnjem tednu pa vsak dan.

S Tjašo sva učili učence 1. a oddelka. Zastavljali sva jim tudi razna vprašanja o pionirjih in jim brali partizanske zgodbe. Radi so naju poslušali in se pridno naučili zaobljubo.

V četrtek, 24. novembra, bodo cicibani postali pionirji.

Kristina Lah, 6. a
COŠ Fran Roš, Celje

Preberite, ne bo vam žal...

Preberite roman Henrija Coulongesa **ZBOGOM DIVJAKINJA**, ki je izšel lani pri Založbi Obzorja Maribor. Ker so knjige pravi zaklad v vseh ozirih, in to velja tudi za ceno, bo najbolje, da si jo izposodite v bližnji knjižnici. V Celju je to knjižnica Edvarda Kardelja.

Roman **ZBOGOM DIVJAKINJA** je po mojem mnenju eden najlepših in najpretneslivejših protivojnih romanov, ki smo jih dobili v zadnjem času v slovenskem jeziku. Avtor, Henri Coulonges, nam v tem pretresljivem romanu slika duševno dramo deklice Johanne, ki se odvija ob koncu druge svetovne vojne. Težišče romana je kljub lepim opisom okolja in dogodkov, v notranjem doživljanju vsega, kar se je dogajalo v tistem času in okolju in seveda v medčloveških odnosih. Zelo veliko prostora je posvečeno psihologiji in razmišljanju glavnih junakov.

Johana doživi bombardiranje Dresdene, izgubi prijateljico in najde sestro mrtvo, mater pa v stanju popolnega živčnega in duševnega zloma. Z materjo zbeži na deželo, potem pa v kliniko v Pragi, kjer se materi začne zdravstveno stanje izboljševati. Nemci se umikajo in Pražani se maščujejo nad njimi, ne izbirajo žrtev, četudi so med njimi nedolžni ljudje. Naključje privede do tragične smrti Johannine matere.

Johannina tragedija se je začela z apokaliptično nočjo v Dresdenu in se stopnjevala s spoznanjem o pravi naravi nemške vojske in vojne. Svet se ji začne odkrivati v stiku z novimi ljudmi. Pri njenih korakih v svet ji pomaga zborovodja, ki je rešil del svojega deškega pevskega zbora iz gorečega mesta, in stari arheolog. Johanna se bojuje z dvojno dilemo. Ves čas želi potegniti mater iz njene otopelosti v življenje, kjub mukam pa išče še izhod iz občutka splošne nemške krivde, ki se vedno bolj utrjuje v njej. Vendar, izgubila je vse svoje drage in ideali domovine so se ji izničili.

Coulonges v svojem romanu povezuje psihološko in miselno globino s kristalno jasnim, logičnim in preprostim jezikom. Kljub temu, da je Francoz se je povsem vživel v nemško okolje in izrazil vzdruženje v srednjeevropskem prostoru sredi vojne. Pisatelj je mojstrsko analiziral Johannino duševnost. Njeno doživljanje je orisal tako neposredno kot da stojimo za njo in prisluškujemo njenim čustvom in mislim. Predstavil nam je otroka, ki se žrtvuje za to, da bi očistil krivdo nem-

škega naroda za vse grozote zadnje vojne.

Kljub temu, da so v teh dneh police v knjižnicah bolj prazne, saj v času počitnic vsi več beremo kot sicer, si po možnosti izposodite roman ameriškega pisatelja Ericha SEGALA, ki je izšel pri založništvu Tržaškega tiska, lani pod naslovom **RAZRED**.

Avtor je s svojim romanom **RAZRED** dosegel velik uspeh v domovini in v svetu, saj je izbral snov, ki privlači najširši krog bralcev. Gre za opis življenjskih usod petih bivših študentov s Harvarda (ugledna univerza v ZDA) v okviru letnika, ki se je vpisal 1954 leta, in diplomiral štiri leta kasneje. Razlog za ta pogled v preteklost je petindvajsetletnica diplome. Glavni junaki Andrew Eliot, Daniel Rossi, Jason Gilbert, Georg Keller in Theodore Lambros so predstavniki različnih smeri, ki jih je tedaj ubirala mlada generacija: politika, umetnost, intelektualno življenje in iskanje lastnega bistva.

Pisatelj je v svojo pripoved vpletel tudi znane predstavnike političnega in kulturnega življenja v ZDA in v svetu, kot so Kennedy, Kissinger, Rubinstein in drugi. Roman opisuje najprej študentska leta na Harvardu, potem kasnejše zasebno in poklicno življenje posameznih junakov ter slednjič srečanje po petindvajsetih letih, je prepleten z odlomki iz dnevnika Andrewa Eliota, duhovitega intelektualca.

Andrew Eliot ima zaradi svojega »odličnega« poretka privilegiran položaj, ki ga nikoli ne zlorabi. Vedno znova je zanesljiv in plemenit prijatelj.

Daniel Rossi se uveljavi kot pianist in skladatelj, vendar mu bolezen prepreči, da bi se še naprej lahko uveljavljal kot pianist. Nekako v zameno za to pa doživi srečen povratek k ljubljeni ženi.

Jason Gilbert je Žid, ki odide v Izrael za ljubljeno deklico in tam umre. Georg Keller, madžarski emigrant iz leta 1956 je hladen, pretirano ambiciozen mladenič, ki doživi globoko razočaranje.

Theo Lambros je Grk, ki zaradi svoje revščine z veliko truda doseže svoj življenjski cilj – postane profesor klasične književnosti na Harvardu.

Erich Segal je v romanu **RAZRED** svojim bralcem na prijeten, nezahteven način predstavil vrsto življenjskih zgodb, ki bi lahko bile čisto resnične. Seveda pri tem romanu ne gre za delo, ki bi se vsidralo v zgodovino literarne umetnosti, mnogim pa bo prijetno branje, ki jih bo vsaj za kratek čas odvrnilo od vsakdanjih skrbi – to pa je tudi nekaj, mar ne!

Zahtevnejšim bralcem bo verjetno ugajal roman Bulata OKUDŽAVA,

sovjetskega pisatelja, ki je po rodu iz Kavkaza, in je letos izšel pri založbi Obzorja Maribor pod naslovom **POTOVANJE DILETANTOV**.

Roman **POTOVANJE DILETANTOV** je izredno zanimiv literarni poseg v zgodovino ruskega 19. stoletja, natančneje ostra podoba ruske družbe v tistem času. Junak našega romana je odtujen od uradnega življenja, od lastnega socialnega okolja – skeptik, pri katerem se besede često razhajajo od dejanj. Je duševno utrujen, družbeno pasiven, pa vendar včasih tudi plemenit. Skratka neke vrste disident, ki ga najdemo v vsakem času in prostoru. Knez Mihajlov – glavni junak torej izhaja iz starega uglednega rodu. Že pri tridesetih je na smrt utrujen od salonskega življenja, neumnih spletk in životarjenja v odmaknjeni garniziji. Ranjen se vrne v Peterburg, kjer se spozna z mlado Aleksandro, ki ji življenje ni prizanašalo. Vendar ta ljubezen nima prihodnosti.

Obupani knez išče tolažbe v objemu mlade grofice Runjanceve. Poročita se, vendar zakon ni srečen. Tako se knez kmalu znajde v vlogi srečnega vdovca. In prav tu nastopi v njegovi zgodbi nekakšen fatalizem. V ospredje stopi skoraj anonimna mlada ženska, ki smo jo spoznali sicer že v začetku romana, vendar takrat v povsem drugačni podobi. S svojimi pismi spremlja kneza nekaj zadnjih let in ga končno pripelje do spoznanja, da se mora za ljubezen odločno in pogumno boriti.

Avtor pojasnjuje diletantstvo svojih junakov z njihovim odnosom do brezhibno delujočega in nasilniškega mehanizma oblasti, ki jim odreka pravico do svobode in zasebnega življenja.

Knjiga je napisana v obliki nekakšnega dnevnika kneza Amirana Amilahvarija, ki z zapiski spremlja nekaj let življenja glavnega junaka. Zgodba romana je analitično delo, ki vsebuje nekaj lepih opisov narave, zlasti pri opisih Gruzije in Kavkaza. Jezik pripovedi je izredno lep in bogat, k čemur je pripomogel tudi prevajalec Pavel Vozlič.

Dora Rovere

SREČA JE ODŠLA

Boli me srce,
ko gledam te,
boli me srce
ko drug objema te!

Videti si srečna,
srečna v objemu drugega,
pozabila si na mene,
pozabila mojo ljubezen.

Si res tako hitro,
tako naglo vse pozabila,
moj ljubezen,
moje srce, ki bilo je zate?

Ne verjamem,
še vedno ne verjamem,
da konec je vsega,
da sreča je odšla.

Sreča blizu je bila,
prehitro je prišla,
prehitro se je razdala,
prehitro tudi odšla.

Ko zopet zagledal sem te,
zopet zastalo je srce,
toda nisi me hotela videti,
nisi se hotela srečati z menoj.

Namenila si mi samo pogled,
bežen pogled,
saj ne moreš pogledati me,
ne moreš povedati resnico.

Spoznal sem resnico,
zdaj poznam resnico,
videl sem resnico,
videl sem njega.

Zakaj vodila si me za nos,
zakaj si lagala mi,
zakaj si sploh prišla,
prišla in zmešala me?

Toda vse prepozno je,
ti odločila si se za drugega,
drugemu si dala svoje srce
moje srce pa zopet ranjeno sameval

Tomaž

Pesmi

Ali je vse to preteklost,
ljubezen moja?
Ali si preteklost tudi ti,
tudi tvoja ljubezen?

Nekoč, še ne dolgo tega,
govoril si, obljubil si.
Verjela sem tvojim lažem,
verjela tvojim očem.

Zakaj tako kruto,
zakaj tako hitro,
ta čaša sreče, sreče opoteče,
razbije se!

Ljubezen moja,
rastla si v temi, v laži
zakaj tako hitro se zdani
se zresni,
potem se zaveš, zaveš resnice.

Kličem te iz teme,
kličem in želim si, da si tu,
tu poleg mene,
da moj si ves.

Čemu, le čemu mi dano ni,
da roka roko objame,
da moja usta tvojaokusijo,
da gledam te in si te vzamem.

Želela bi, da kot sapa bi bila
pomladni vetrč,
ki ovila bi se okoli tebe,
bila bi s tabo, v tvojih laseh.

Takrat bi ne zavedal se,
takrat bi ne odgnal me,
takrat,
da takrat bi ljubil me.

A kaj, ko nisem to,
sem le nadležna stvar,
ki nevede, nehote, nesluteč,
stopila v tvoje življenje je.

...

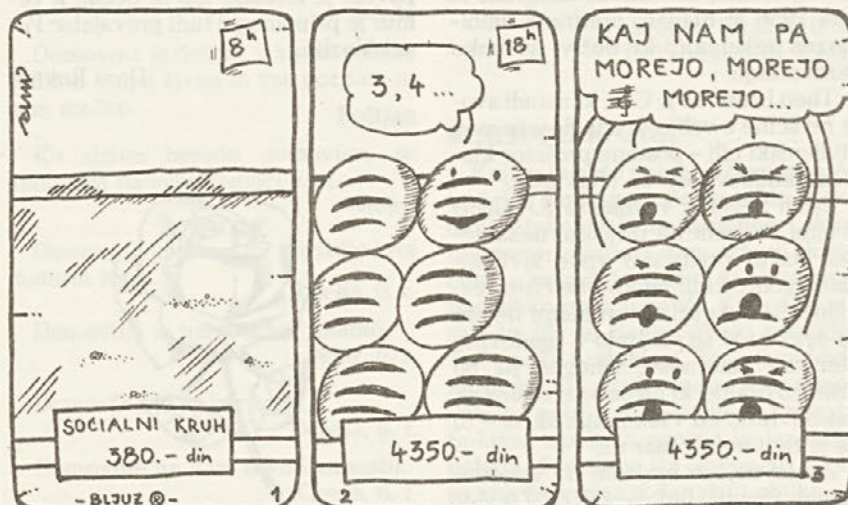
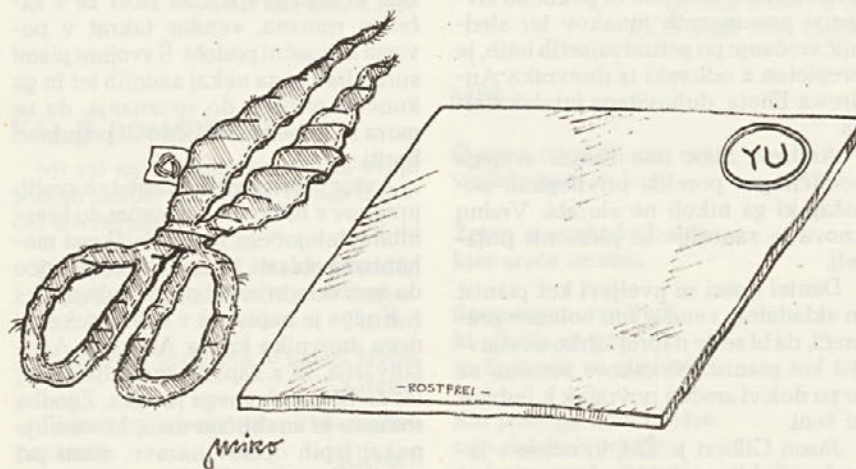
Če ogenj bi prižgal,
ne gorel bi tako,
če vodo bi spustil,
ne tekla bi tako,
kot teče moja kri
kot gorim jaz in moje srce.
Za koga se vprašaš?
Zate!

Hodim po travi zeleni in sanjam.
Sanjam o njem,
srce ga kliče, joka za njim,
močno si ga želim.

O človek,
alilišš klic srca,
ali veš, da nekje, v neki samoti
živim, hrepenim in jokam za tabo.

Ko prišel bo dan, ko rekel boš zbogom,
takrat umrla bom,
ne popolnoma, umrlo bo le srce, ki bije
zate,
umrla v meni bo sreča.

ŠKARJE IN PLATNO PO NAŠE

Celje - skladišče
D-Per

452/1989

1119890994,1

COBISS •